

RAPORT PÓŁROCZNY 2018

GRUPY KAPITAŁOWEJ

BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.

SIERPIEŃ 2018

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. zł		w tys. euro***	
	I półrocze 2018	I półrocze 2017	I półrocze 2018	I półrocze 2017
	01.01. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2017	01.01. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2017
dane dotyczące skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego				
Przychody z tytułu odsetek	618 310	642 219	145 845	151 203
Przychody z tytułu opłat i prowizji	323 199	332 082	76 235	78 185
Zysk brutto	427 063	276 070	100 734	64 997
Zysk netto	328 212	200 639	77 418	47 238
Całkowite dochody	366 231	284 587	86 385	67 003
Zmiana stanu środków pieniężnych	44 396	(95 784)	10 472	(22 551)
Aktywa razem*	44 101 210	43 037 596	10 111 246	10 318 539
Zobowiązania wobec banków*	2 067 750	1 568 376	474 081	376 028
Zobowiązania wobec klientów*	32 499 621	32 136 698	7 451 307	7 704 979
Kapitał własny	6 692 523	6 482 825	1 534 419	1 533 852
Kapitał zakładowy	522 638	522 638	119 827	123 657
Liczba akcji (w szt.)	130 659 600	130 659 600	130 659 600	130 659 600
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł/euro)	51,22	49,62	11,74	11,74
Łączny współczynnik kapitałowy (w %)*	17,1	17,7	17,1	17,7
Zysk na jedną akcję zwykłą (w zł/euro)	2,51	1,54	0,59	0,36
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł/euro)	2,51	1,54	0,59	0,36
dane dotyczące skróconego jednostkowego sprawozdania finansowego				
Przychody z tytułu odsetek	617 812	641 594	145 728	151 056
Przychody z tytułu opłat i prowizji	304 299	299 886	71 777	70 605
Zysk brutto	440 891	286 710	103 996	67 502
Zysk netto	342 497	213 930	80 787	50 367
Całkowite dochody	380 542	298 071	89 761	70 177
Zmiana stanu środków pieniężnych	44 399	(95 765)	10 473	(22 547)
Aktywa razem*	43 904 775	42 863 964	10 066 209	10 276 910
Zobowiązania wobec banków*	2 067 637	1 568 261	474 055	376 001
Zobowiązania wobec klientów*	32 534 140	32 172 441	7 459 221	7 713 549
Kapitał własny	6 642 569	6 430 109	1 522 966	1 521 379
Kapitał zakładowy	522 638	522 638	119 827	123 657
Liczba akcji (w szt.)	130 659 600	130 659 600	130 659 600	130 659 600
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł/euro)	50,84	49,21	11,66	11,64
Łączny współczynnik kapitałowy (w %)*	16,9	17,4	16,9	17,4
Zysk na jedną akcję zwykłą (w zł/euro)	2,62	1,64	0,62	0,39
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł/euro)	2,62	1,64	0,62	0,39
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję (w zł/euro)**	4,11	4,53	0,94	1,07

*Porównywalne dane bilansowe według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku.

**Przedstawione wskaźniki dotyczą odpowiednio: wypłaconej w 2018 roku dywidendy z podziału zysku za 2017 rok oraz wypłaconej w 2017 roku dywidendy z podziału zysku za 2016 rok.

***Kursy użyte do przeliczenia złotych na euro: pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej wg średniego kursu NBP na dzień 30 czerwca 2018 roku – 4,3616 zł (na dzień 31 grudnia 2017 roku: 4,1709 zł; na dzień 30 czerwca 2017 roku: 4,2265 zł); pozycje rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych wg kursu stanowiącego średnią arytmetyczną kursów NBP na koniec każdego miesiąca I półrocza 2018 roku – 4,2395 zł (I półrocza 2017 roku: 4,2474 zł).

SKRÓCONE ŚRÓDROCZNE SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE
FINANSOWE GRUPY KAPITAŁOWEJ
BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.
ZA OKRES 6 MIESIĘCY KOŃCZĄCY SIĘ 30 CZERWCA 2018 ROKU

SIERPIEŃ 2018

SPIS TREŚCI

Skrócony skonsolidowany rachunek zysków i strat	7
Skrócone skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	8
Skrócone skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	9
Skrócone skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	10
Skrócone skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	11
Noty objaśniające do skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego	12
1. Informacje ogólne o Banku i Grupie Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. („Grupa”)	12
2. Oświadczenie o zgodności	12
3. Znaczące zasady rachunkowości	12
4. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności	28
5. Zarządzanie ryzykiem	30
6. Wynik z tytułu odsetek	43
7. Wynik z tytułu opłat i prowizji	44
8. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	45
9. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	45
10. Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	46
11. Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	47
12. Podatek dochodowy	47
13. Zestawienie zmian w pozostałych całkowitych dochodach	48
14. Należności od banków	49
15. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	49
16. Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	50
17. Należności od klientów	51
18. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	52
19. Inne aktywa	53
20. Aktywa trwale przeznaczone do zbycia	53
21. Zobowiązania wobec banków	53
22. Zobowiązania wobec klientów	54
23. Inne zobowiązania	54
24. Aktywa i zobowiązania finansowe według terminów wymagalności/zapadalności	55
25. Ujawnienia dotyczące instrumentów finansowych	55
26. Wynik z tytułu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu	58
27. Rachunkowość zabezpieczeń	58
28. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych	58
29. Sezonowość lub cykliczność działalności	59
30. Emisje, wykup i spłaty nie udziałowych i kapitałowych papierów wartościowych	59
31. Wyplacone (lub zadeklarowane) dywidendy	59

32.	Zmiany w strukturze Grupy Kapitałowej Banku _____	59
33.	Zmiany udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych _____	59
34.	Informacja o akcjonariuszach _____	60
35.	Informacja o toczących się postępowaniach sądowych _____	60
36.	Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym _____	61
37.	Jednostki powiązane _____	61
38.	Inne istotne informacje _____	62
39.	Znaczące zdarzenia po dniu bilansowym nieuwjęte w sprawozdaniu finansowym _____	62

Skrócony skonsolidowany rachunek zysków i strat

	Za okres	II kwartał 01.04. - 30.06. 2018	I półrocze 01.01. - 30.06. 2018	II kwartał* 01.04. - 30.06. 2017	I półrocze* 01.01. - 30.06. 2017
<i>w tys. zł</i>	Nota				
Przychody z tytułu odsetek	6	305 753	618 310	329 889	642 219
Przychody o podobnym charakterze	6	11 229	26 654	n/d	n/d
Koszty odsetek i koszty o podobnym charakterze	6	(46 387)	(97 203)	(65 816)	(123 870)
Wynik z tytułu odsetek	6	270 595	547 761	264 073	518 349
Przychody z tytułu opłat i prowizji	7	159 684	323 199	176 740	332 082
Koszty z tytułu opłat i prowizji	7	(20 869)	(42 787)	(21 367)	(42 416)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	7	138 815	280 412	155 373	289 666
Przychody z tytułu dywidend		8 892	8 950	8 948	8 948
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	8	95 187	192 743	80 296	152 931
Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ^a		42 492	79 193	10 875	15 861
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ^b	25	6 316	6 792	3 085	3 377
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń		-	3 682	(1 027)	3 554
Pozostałe przychody operacyjne	9	6 171	22 770	9 387	16 922
Pozostałe koszty operacyjne	9	(7 512)	(13 871)	(6 589)	(18 095)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	9	(1 341)	8 899	2 798	(1 173)
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	10	(261 581)	(588 970)	(271 118)	(597 442)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych		(18 681)	(37 361)	(18 833)	(35 479)
Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów		(604)	(836)	28	30
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe ^c	11	(26 992)	(32 524)	(13 292)	(42 706)
Zysk operacyjny		253 098	468 741	221 206	315 916
Udział w zyskach netto podmiotów wycenianych metodą praw własności		249	255	263	265
Podatek od niektórych instytucji finansowych		(22 935)	(41 933)	(20 518)	(40 111)
Zysk brutto		230 412	427 063	200 951	276 070
Podatek dochodowy	12	(48 042)	(98 851)	(42 968)	(75 431)
Zysk netto		182 370	328 212	157 983	200 639

W tym:

Zysk netto należny udziałowcom jednostki dominującej (w tys.)	328 212	200 639
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)	130 659 600	130 659 600
Zysk na jedną akcję (w zł)	2,51	1,54
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł)	2,51	1,54

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^{a)} Odpowiada pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży” według MSR 39.

^{b)} Odpowiada pozycji „Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych dostępnych do sprzedaży” według MSR 39.

^{c)} Odpowiada pozycji „Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne” według MSR 39.

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 12-62 stanowią integralną część skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skrócone skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	Za okres	II kwartał 01.04. - 30.06. 2018	I półrocze 01.01. - 30.06. 2018	II kwartał* 01.04. - 30.06. 2017	I półrocze* 01.01. - 30.06. 2017
<i>w tys. zł</i>	Nota				
Zysk netto		182 370	328 212	157 983	200 639
Pozostałe całkowite dochody, które mogą być przekwalifikowane do rachunku zysków i strat:					
Wycena aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (netto) ^d	13	(49 021)	37 787	50 301	82 308
Różnice kursowe		185	232	10	(243)
Pozostałe całkowite dochody, które nie mogą być przekwalifikowane do rachunku zysków i strat:					
Zyski aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)		-	-	1 883	1 883
Pozostałe całkowite dochody po opodatkowaniu		(48 836)	38 019	52 194	83 948
Całkowite dochody ogółem		133 534	366 231	210 177	284 587

W tym:

Całkowite dochody należne udziałowcom jednostki dominującej	366 231	284 587
---	---------	---------

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^d) Odpowiada pozycji „Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)” według MSR 39.

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 12-62 stanowią integralną część skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skrócone skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

	Stan na dzień	30.06.2018	31.12.2017*
w tys. zł	Nota		
AKTYWA			
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym		509 566	462 126
Należności od banków	14	961 204	836 774
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	15	3 532 588	2 179 925
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ^e	16	15 708 747	17 439 439
Inwestycje kapitałowe wyceniane metodą praw własności		10 676	10 664
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ^f		49 037	26 500
Należności od klientów	17	21 029 880	19 849 033
Rzeczowe aktywa trwałe		350 408	376 775
Wartości niematerialne		1 373 867	1 352 413
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		841	667
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	18	208 219	175 904
Inne aktywa	19	366 177	325 448
Aktywa trwałe przeznaczone do zbycia	20	-	1 928
Aktywa razem		44 101 210	43 037 596
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków	21	2 067 750	1 568 376
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	15	1 618 568	1 353 215
Pochodne instrumenty zabezpieczające		-	50 191
Zobowiązania wobec klientów	22	32 499 621	32 136 698
Rezerwy		38 037	18 300
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		50 530	52 340
Inne zobowiązania	23	1 134 181	919 593
Zobowiązania razem		37 408 687	36 098 713
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał zakładowy		522 638	522 638
Kapitał zapasowy		3 003 290	3 003 969
Kapitał z aktualizacji wyceny		27 873	(9 118)
Pozostałe kapitały rezerwowe		2 886 750	2 895 598
Zyski zatrzymane		251 972	525 796
Kapitał własny razem		6 692 523	6 938 883
Zobowiązania i kapitał własny razem		44 101 210	43 037 596

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^e) Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

^f) Odpowiada pozycji 'Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 12-62 stanowią integralną część skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skrócone skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

w tys. zł	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Udziały nie- sprawujące kontrolą	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2018 roku	522 638	3 003 969	(9 118)	2 895 598	525 796	-	6 938 883
Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9**	-	-	(796)	-	(74 784)	-	(75 580)
Stan na 1 stycznia 2018 roku z uwzględnieniem zmian wynikających z zastosowania MSSF 9	522 638	3 003 969	(9 914)	2 895 598	451 012	-	6 863 303
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	37 787	232	328 212	-	366 231
zysk netto	-	-	-	-	328 212	-	328 212
różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	-	232	-	-	232
wycena aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (netto) ⁹	-	-	37 787	-	-	-	37 787
Dywidendy do wypłaty	-	-	-	-	(537 011)	-	(537 011)
Transfer na kapitały	-	(679)	-	(9 080)	9 759	-	-
Stan na 30 czerwca 2018 roku	522 638	3 003 290	27 873	2 886 750	251 972	-	6 692 523

w tys. zł	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Udziały nie- sprawujące kontrolą	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2017 roku	522 638	3 003 082	(214 843)	2 885 044	594 529	-	6 790 450
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	82 308	1 640	200 639	-	284 587
zysk netto	-	-	-	-	200 639	-	200 639
różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	-	(243)	-	-	(243)
wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)	-	-	82 308	-	-	-	82 308
zyski aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	1 883	-	-	1 883
Dywidendy do wypłaty	-	(129)	-	-	(592 083)	-	(592 212)
Transfer na kapitały	-	1 016	-	11 201	(12 217)	-	-
Stan na 30 czerwca 2017 roku*	522 638	3 003 969	(132 535)	2 897 885	190 868	-	6 482 825

w tys. zł	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Udziały nie- sprawujące kontrolą	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2017 roku	522 638	3 003 082	(214 843)	2 885 044	594 529	-	6 790 450
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	205 725	(648)	535 566	-	740 643
zysk netto	-	-	-	-	535 566	-	535 566
różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	-	(314)	-	-	(314)
wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)	-	-	205 725	-	-	-	205 725
zyski aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	(334)	-	-	(334)
Dywidendy wypłacone	-	(129)	-	-	(592 081)	-	(592 210)
Transfer na kapitały	-	1 016	-	11 202	(12 218)	-	-
Stan na 31 grudnia 2017 roku*	522 638	3 003 969	(9 118)	2 895 598	525 796	-	6 938 883

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Wpływ zmiany zasad rachunkowości w związku z wdrożeniem MSSF 9 został zaprezentowany w notcie 3.

⁹Odpowiada pozycji 'Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)' według MSR 39.

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 12-62 stanowią integralną część skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skrócone skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

	Za okres	01.01. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2017*
<i>w tys. zł</i>			
A. DZIAŁALNOŚĆ OPERACYJNA			
I. Zysk netto		328 212	200 639
II. Korekty		(210 156)	(653 179)
Bieżący i odroczony podatek dochodowy ujęty w wyniku finansowym		98 851	75 431
Udział w zyskach (stratach) netto podmiotów wycenianych metodą praw własności		(255)	(265)
Amortyzacja		37 361	35 479
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych		35 045	38 960
Wynik z tytułu rezerw		(2 966)	4 451
Wynik z tytułu odsetek		(547 761)	(518 349)
Przychody z tytułu dywidend		(8 950)	(8 948)
Wynik ze sprzedaży aktywów trwałych		838	(3)
Wynik z tytułu niezrealizowanych różnic kursowych		(6 094)	4 674
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		(6 792)	-
Inne korekty		1 003	2 447
Zmiana stanu należności od banków		(128 431)	(61 606)
Zmiana stanu należności od klientów		(1 350 058)	(899 623)
Zmiana stanu dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ^h		1 711 373	(301 166)
Zmiana stanu inwestycji kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ⁱ		-	635
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		(1 326 901)	1 889 653
Zmiana stanu aktywów z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających		-	11 387
Zmiana stanu innych aktywów		(50 383)	(289 431)
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków		523 860	358 721
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		361 846	(1 285 738)
Zmiana stanu zobowiązań przeznaczonych do obrotu		265 307	(9 218)
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających		(50 191)	(2 561)
Zmiana stanu innych zobowiązań		233 142	301 891
Odsetki otrzymane		732 749	654 865
Odsetki zapłacone		(95 892)	(125 937)
Podatek dochodowy zapłacony		(124 176)	(51 654)
III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		630 737	24 734
B. DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA			
Wpływy			
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		22	120
Zbycie aktywów/zobowiązań trwałych przeznaczonych do zbycia		1 068	-
Dywidendy otrzymane		773	1 206
Wydatki			
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych		(29 431)	(21 744)
Nabycie wartości niematerialnych		(3 370)	(34 803)
Przepływy netto związane z działalnością inwestycyjną		(30 938)	(55 221)
C. DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA			
Wydatki			
Dywidendy wypłacone		(537 011)	(324)
Wydatki z tytułu spłaty długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego		(25 445)	(55 882)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		(562 456)	(56 206)
D. Różnice kursowe z przeliczenia środków pieniężnych		7 053	(9 091)
E. Zwiększenie/(zmniejszenie) środków pieniężnych netto		44 396	(95 784)
F. Środki pieniężne na początek okresu		514 585	672 882
G. Środki pieniężne na koniec okresu (patrz nota 28)		558 981	577 098

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^{h)}Odpowiada pozycji 'Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży' według MSR 39.

ⁱ⁾Odpowiada pozycji 'Zmiana stanu inwestycji kapitałowych dostępnych do sprzedaży' według MSR 39.

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 12-62 stanowią integralną część skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne o Banku i Grupie Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. („Grupa”)

Bank Handlowy w Warszawie S.A. („Jednostka dominująca”, „Bank”) ma siedzibę w Warszawie przy ul. Senatorskiej 16, 00-923 Warszawa. Bank został powołany aktem notarialnym z dnia 13 kwietnia 1870 roku i jest zarejestrowany w Rejestrze Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy w Warszawie, pod numerem KRS: 0000001538.

Jednostce dominującej nadano numer statystyczny REGON 000013037 oraz numer identyfikacji podatkowej NIP 526-030-02-91.

Czas trwania jednostki dominującej oraz jednostek wchodzących w skład Grupy jest nieoznaczony.

Kapitał zakładowy Banku wynosi 522 638 400 zł i podzielony jest na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela, o wartości nominalnej 4,00 zł każda. Akcje Banku są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

Grupa jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation z siedzibą w New Castle, USA. Citibank Overseas Investment Corporation jest podmiotem zależnym od Citibank N.A. z siedzibą w Nowym Jorku, USA, który jest jednostką dominującą najwyższego szczebla.

Bank jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, oferującym szeroki zakres usług bankowych w obrocie krajowym i zagranicznym, dla osób fizycznych i prawnych. Dodatkowo poprzez podmiot zależny Grupa prowadzi działalność maklerską.

Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. obejmuje dane Banku - jednostki dominującej oraz jednostek od niego zależnych: Dom Maklerski Banku Handlowego S.A., Handlowy-Leasing Sp. z o.o., Handlowy Investmens S.A., PPH Spomasz Sp. z o.o. w likwidacji oraz Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o.

Struktura jednostek Grupy w I półroczu 2018 roku nie uległa zmianie w porównaniu do roku 2017.

W skład Grupy wchodzi Bank oraz następujące jednostki zależne:

Nazwa jednostki	Siedziba	Udział w kapitale / w głosach na WZ (w %)	
		30.06.2018 r.	31.12.2017
Jednostki konsolidowane metodą pełną			
Dom Maklerski Banku Handlowego S.A.	Warszawa	100,00	100,00
Handlowy-Leasing Sp. z o.o.	Warszawa	100,00	100,00
Handlowy Investments S.A.	Luksemburg	100,00	100,00
PPH Spomasz Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	100,00	100,00
Jednostki wyceniane metodą praw własności			
Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o.	Warszawa	100,00	100,00

2. Oświadczenie o zgodności

Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowego Standardu Rachunkowości MSR 34 „Śródroczna Sprawozdawczość Finansowa”, który został zatwierdzony przez Unię Europejską i z innymi obowiązującymi przepisami.

Nie zawiera ono wszystkich informacji wymaganych dla pełnego rocznego sprawozdania finansowego i powinno być czytane łącznie z rocznym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym Grupy za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017 roku.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. z 2018 r., poz. 757) Bank jest zobligowany do publikacji wyników finansowych za okres 6 miesięcy, kończący się 30 czerwca 2018 roku, który jest uznawany za bieżący śródroczny okres sprawozdawczy.

Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku w dniu 22 sierpnia 2018 roku.

3. Znaczące zasady rachunkowości

Zasady rachunkowości przyjęte przy sporządzeniu skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy za I półrocze 2018 roku są zgodne z zasadami rachunkowości przyjętymi i opisanymi w rocznym skonsolidowanym

sprawozdaniu finansowym Grupy za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017 roku za wyjątkiem zmian zasad rachunkowości od 1 stycznia 2018 r. opisanych w dalszej części i wynikających z wdrożenia MSSF 9 Instrumenty finansowe oraz MSSF 15 Przychody z umów z klientami.

Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało przygotowane za okres od 1 stycznia 2018 roku do 30 czerwca 2018 roku oraz od 1 kwietnia 2018 roku do 30 czerwca 2018 roku, a dla skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej według stanu na dzień 30 czerwca 2018 roku. Porównawcze dane finansowe zostały zaprezentowane za okres od 1 stycznia 2017 roku do 30 czerwca 2017 roku oraz od 1 kwietnia 2017 roku do 30 czerwca 2017 roku, a dla skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku.

Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało sporządzone w złotych polskich (waluta prezentacji) w zaokrągleniu do tysiąca złotych.

W sprawozdaniu zastosowano koncepcję wartości godziwej dla aktywów finansowych i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym instrumentów pochodnych a także inwestycji kapitałowych (akcje i udziały mniejszościowe) oraz aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody. Pozostałe składniki aktywów i zobowiązań wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu (kredyty i pożyczki, pozostałe zobowiązania finansowe) lub w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Sporządzenie skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy zgodnie z MSSF wymaga od kierownictwa dokonania pewnych szacunków oraz przyjęcia związanych z nimi założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Przy sporządzeniu tego sprawozdania Grupa przyjęła te same zasady oszacowania, które zastosowano do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017 roku z uwzględnieniem przyczyn oraz źródeł niepewności przewidywanych na dzień bilansowy z uwzględnieniem zmian wynikających z MSSF 9 i MSSF 15.

Szacunki i związane z nimi założenia dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które w danych warunkach uznane zostaną za właściwe i które stanowią podstawę do dokonania szacunków odnośnie wartości bilansowych aktywów i zobowiązań, których wartości nie można określić w sposób jednoznaczny na podstawie innych źródeł. Rzeczywiste wartości mogą się jednak różnić od wartości szacunkowych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty szacunków ujmowane są w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku, jeżeli korekta dotyczy tylko tego okresu lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeżeli korekta wpływa zarówno na bieżący, jak i przyszłe okresy.

Standardy i interpretacje zatwierdzone, lecz jeszcze nieobowiązujące, które mogą mieć wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy to:

- MSSF 16 „Leasing”, zatwierdzony przez Unię Europejską do stosowania od 1 stycznia 2019 r., zastąpi dotychczasowy MSR 17.
Nowy standard przedstawia zmienione, kompleksowe podejście do identyfikacji umów leasingu i ich ujmowania w sprawozdaniach finansowych leasingodawców i leasingobiorców. MSSF 16 wprowadza model kontroli, który jest metodą identyfikacji umów leasingu w odróżnieniu od umów o świadczenie usług. Rozróżnienie to skupia się na ocenie, czy w ramach kontraktu identyfikowany jest składnik aktywów kontrolowany przez klienta.
Standard wprowadza istotne zmiany w obszarze ujęcia po stronie leasingobiorcy – przestaje istnieć podział na umowy leasingu operacyjnego oraz leasingu finansowego, natomiast powstaje konieczność ujmowania w aktywach prawa do użytkowania przedmiotu leasingu, a w pasywach zobowiązania leasingowego.
Grupa kontynuuje prace nad wdrożeniem nowego standardu i uważa, że jego zastosowanie wpłynie na ujmowanie, prezentację i wycenę aktywów będących przedmiotem leasingu operacyjnego wraz z odpowiadającymi im zobowiązaniami. Grupa, na podstawie dotychczas wykonanych prac, zidentyfikowała kontrakty objęte wymogami MSSF 16 w obszarze nieruchomości i jest w trakcie szacowania wpływu zmiany sposobu ujęcia tych kontraktów na sprawozdanie finansowe. Dodatkowo Grupa analizuje kontrakty zidentyfikowane w innych obszarach, celem stwierdzenia czy podlegają wymogom MSSF 16.
- Zmiany do MSSF 9. Zmiana dotyczy uregulowania sytuacji, w której przedpłata należności kredytowej skutkuje spłatą kwot istotnie niższą niż kwoty należne; w przypadku, gdy ta różnica jest uzasadniona, nie zaburza ona testu SPPI – zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe,

Pozostałe zmiany standardów oczekujące na zatwierdzenie przez Unię Europejską, w tym:

- interpretacja KIMSF 23 precyzująca sposób wyceny niepewności wynikających z rozwiązań zastosowanych w ramach stosowania MSR 12 „Podatek dochodowy”, co do których nie ma pewności, że są właściwe z punktu widzenia władz podatkowych,
- MSSF 17 „Ubezpieczenia” zastępujący dotychczas obowiązujący MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” i wprowadzający kompleksowe uregulowania w obszarze rachunkowego podejścia do umów ubezpieczeniowych, a w szczególności wyceny wynikających z nich zobowiązań. Standard eliminuje dotychczas dopuszczaną przez MSSF 4 różnorodność w ujęciu rachunkowym umów ubezpieczeniowych ze względu na krajowe jurysdykcje,
- szereg cyklicznych zmian standardów 2015-2017 w tym: MSSF 3 i MSSF 11 w zakresie wyceny udziału w przypadku objęcia kontroli nad wspólnym przedsięwzięciem, MSR w zakresie ujęcia efektu podatkowego dywidendy w wyniku, MSR 23 w zakresie traktowania kosztów finansowania,
- zmiany do MSR 28 w zakresie wyceny długoterminowych udziałów w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach,

- zmiany MSR 19 w zakresie ograniczeń, rozliczeń i zmian w programach określonych świadczeń wskazujące konieczność ustalania kosztów bieżących świadczeń oraz odsetek netto z zastosowaniem założeń przyjętych do wyceny zobowiązania lub aktywa z tytułu określonych świadczeń dla okresu po zmianie,
- zmiany w założeniach koncepcyjnych wprowadzające kompleksowe wskazania w zakresie raportowania finansowego, m.in. regulujące obszar wyceny i jej podstawy, prezentacji i ujawnień, wyłączenia składników aktywów i zobowiązań z bilansu, a także aktualizację i wyjaśnienia określonych pojęć,

nie będą miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

Standardy obowiązujące od 1 stycznia 2018:

- MSSF 9 „Instrumenty finansowe”. Opisany w dalszej części sprawozdania.
- MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”. Opisany w dalszej części sprawozdania.
- Interpretacja KIMSF 22 precyzująca zasady określania kursu walutowego w przypadku ujmowania niemonetarnych aktywów lub zobowiązań przy zaliczkowych płatnościach otrzymanych lub zapłaconych, zanim ujęty zostanie związany z nimi składnik aktywów, koszt lub przychód. Bez istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.
- Zmiana MSR 40 precyzująca warunki klasyfikacji nieruchomości inwestycyjnych. Bez istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.
- Szereg cyklicznych zmian standardów 2014-2016, w tym: MSSF 1 odnośnie określonych wyłączeń przy pierwszorazowym stosowaniu MSSF. Bez istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.
- Zmiany do MSSF 2 odnośnie klasyfikacji i wyceny transakcji płatności w formie akcji, a w szczególności płatności w formie akcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych. Bez istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.
- Zmiana MSSF 4 zakładająca tymczasowe zwolnienie ze stosowania MSSF 9 dla jednostek, które głównie generują kontrakty uregulowane w MSSF 4, skutkująca ograniczeniem zmienności wyniku tych jednostek. Bez wpływu na sprawozdanie finansowe.

MSSF 9 „Instrumenty finansowe”

Od 1 stycznia 2018 Grupa stosuje MSSF 9 „Instrumenty finansowe”, przyjęty do stosowania przez Komisję Europejską w dniu 22 listopada 2016 (Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 2016/2067/EU), który zastąpił MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”.

Klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych

MSSF 9 wprowadza w tym obszarze następujące zmiany, istotne z punktu widzenia Grupy:

- Standard wprowadza trzy kategorie instrumentów finansowych:
 - aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
 - aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
 - aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.
- Grupa dokonuje klasyfikacji aktywów finansowych do poszczególnych kategorii w dacie początkowego ujęcia biorąc pod uwagę dwa kryteria:
 - **model biznesowy** w zakresie zarządzania danym składnikiem aktywów, który decyduje o tym, czy przepływy pieniężne będą pochodzić z uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy, ze sprzedaży aktywów finansowych, czy z obu tych źródeł oraz
 - **charakterystykę umownych przepływów pieniężnych** dla danego składnika aktywów finansowych, którą ocenia się stosując tzw. test SPPI (solely payment of principal and interest), w ramach którego ustala się, czy umowne przepływy pieniężne są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty. Uznaje się, że test ten zdany jest jeśli ww. przepływy stanowią wynagrodzenie za wartość pieniądza w czasie, ryzyko kredytowe, inne podstawowe rodzaje ryzyka związane z udzielaniem kredytów (np. ryzyko płynności), koszty (np. koszty administracyjne) związane z utrzymywaniem składnika aktywów finansowych przez określony okres czasu oraz marżę zysku.

Jeżeli spełniony jest test SPPI, a model biznesowy odpowiada pozyskiwaniu przepływów pieniężnych wynikających z umowy, Grupa klasyfikuje aktywa finansowe do kategorii wycenianych wg zamortyzowanego kosztu.

Jeżeli spełniony jest test SPPI, a model biznesowy odpowiada pozyskiwaniu przepływów pieniężnych wynikających z umowy oraz sprzedaży, Grupa klasyfikuje aktywa finansowe do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.

Jeżeli spełniony jest test SPPI, lecz model biznesowy odpowiada innym celom niż wcześniej wymienione, lub gdy test SPPI nie jest spełniony (niezależnie od modelu biznesowego) Grupa klasyfikuje aktywa finansowe do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Model biznesowy

W odniesieniu do modelu biznesowego, na podstawie przyjętego dotąd oraz planowanego sposobu zarządzania portfelami aktywów finansowych pod względem sposobu realizacji przepływów z grup aktywów, Grupa udziela kredytów i innych form

finansowania dotychczas klasyfikowanych jako kredyty i należności wg MSR 39 w celu uzyskiwania przepływów kapitałowych i odsetkowych (model przepływów kontraktowych), a sprzedaże wierzytelności mają charakter incydentalny i dotyczą ekspozycji o pogorszonej jakości kredytowej. W konsekwencji Grupa nie dokonała zmiany w wycenie instrumentów w tym portfelu w porównaniu do MSR 39 i wycenia je według zamortyzowanego kosztu.

Instrumenty dłużne w portfelu przeznaczone do obrotu odpowiadają charakterystyce modelu biznesowego zakładającego częste sprzedaże i nabycia instrumentów zgodnie z krótkoterminowymi oczekiwaniami oraz wzorcami generowania zysku (model aktywów przeznaczonych do obrotu). W konsekwencji Grupa wycenia te instrumenty w wartości godziwej przez wynik finansowy, podobnie jak wg MSR 39.

Instrumenty dłużne ujmowane wg MSR 39 w portfelu dostępnych do sprzedaży odpowiadają modelowi biznesowemu, w ramach którego, instrumenty są zarządzane na bazie przepływów kontraktowych oraz sprzedaży (model przepływów kontraktowych i sprzedaży), zatem zgodnie z MSSF 9 instrumenty te klasyfikowane są do portfela aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.

Charakterystyka umownych przepływów pieniężnych

Grupa dokonała szczegółowej analizy konstrukcji zapisów umownych oraz praktyk w zakresie ustalenia wynagrodzenia, celem stwierdzenia, czy przepływy pieniężne wynikające z umów stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek (test SPPI). W wyniku tej analizy oraz w wybranych przypadkach z zastosowaniem tzw. testu benchmark (analiza niedopasowania typu stopy procentowej do częstotliwości jej aktualizacji), Grupa, nie zidentyfikowała składników aktywów finansowych niespełniających kryteriów testu SPPI, za wyjątkiem portfela aktywów, których oprocentowanie zawiera w swojej formule mnożnik. Dotyczy to w szczególności portfela kart kredytowych. Oprocentowanie karty kredytowej, oparte jest o analizę cen analogicznych produktów oraz odzwierciedla wynagrodzenie za wartość pieniądza w czasie, ryzyko kredytowe związane z kwotą główną pozostałą do spłaty w określonym czasie i za inne podstawowe ryzyka i koszty związane z udzielaniem kredytów, a także marżę zysku. Stosowanie mnożnika w formule oprocentowania wynika z obecnego i historycznego sposobu określania przez ustawodawcę formuły maksymalnej dopuszczalnej wysokości odsetek. Na potrzeby niniejszego sprawozdania, Grupa prezentuje te ekspozycje w kategorii wycenianych wg zamortyzowanego kosztu. Grupa jest w trakcie dokonywania zmian dokumentacji klientowskiej mającej na celu wprowadzenie do dokumentacji wewnętrznej stawki maksymalnej, obowiązującej i stosowanej niezależnie od stawki ustawowej i ograniczającej zmienność kontraktowych przepływów pieniężnych zgodnie z MSSF 9.

W efekcie powyższych analiz, Grupa nie zidentyfikowała zmian w sposobie wyceny aktywów finansowych wynikających z kryterium charakterystyki umownych przepływów pieniężnych.

Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Zgodnie z wymogami MSSF 9 instrumenty kapitałowe (akcje i udziały mniejszościowe) powinny być wyceniane w wartości godziwej. MSSF 9 zakłada, że po dacie pierwszego zastosowania, dalsze zmiany wartości godziwej ujmowane są w rachunku zysków i strat, dopuszcza jednak możliwość nieodwołalnego wyboru ujmowania tych zmian w pozostałych całkowitych dochodach, bez możliwości późniejszego przekwalifikowania do rachunku wyników. W przypadku wyboru tej opcji, dywidendy, co do zasady, ujmowane są w rachunku wyników. Grupa zdecydowała o ujmowaniu zmian wartości godziwej w rachunku wyników.

Rachunkowość zabezpieczeń

W ramach rachunkowości zabezpieczeń MSSF 9 zwiększa zakres instrumentów, które mogą być uznane jako zabezpieczane lub zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń. Warunkiem stosowania rachunkowości zabezpieczeń jest ekonomiczna zależność pomiędzy instrumentem zabezpieczającym a pozycją zabezpieczaną, bez konieczności retrospektywnego pomiaru efektywności zabezpieczenia. Jednocześnie MSSF 9 czasowo zezwala na stosowanie zasad rachunkowości zabezpieczeń zawartych w MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. Grupa skorzystała z tej opcji.

Utrata wartości

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (ECL) zgodnie z MSSF 9 są wyznaczone z uwzględnieniem klasyfikacji ekspozycji do jednego z trzech Etapów (ang. Stage):

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
 - strata szacowana w horyzoncie 12 miesięcy (jest to część strat kredytowych oczekiwanych dla całego okresu narażenia na ryzyko, wynikająca z niewykonania zobowiązania w ciągu 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego),
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
 - straty kredytowe szacuje się dla całego okresu trwania ekspozycji,
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód utraty wartości
 - straty kredytowe szacowane jak dla aktywów z utratą wartości.

Co do zasady, wszystkie ekspozycje udzielone nowo pozyskanym klientom (z wyłączeniem aktywów POCI) klasyfikowane są jako ekspozycje Etapu 1.

W ramach analizy ryzyka, dokonywana jest identyfikacja istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oraz ocena przesłanek i dowodów wystąpienia utraty wartości, przy uwzględnieniu zaistniałych i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych prezentowanych w scenariuszach przygotowywanych cyklicznie przez Głównego Ekonomistę.

Istotny Wzrost Ryzyka Kredytowego - Klienci Bankowości Instytucjonalnej

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego Bank cyklicznie, w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz bieżącego procesu monitorowania, analizuje zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, dokonując porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia.

Ocena zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej dokonywana w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz procesu monitorowania uwzględnia:

- czynniki jakościowe (w tym sygnały Wczesnego Ostrzegania),
- informacje ilościowe (obejmujące m.in. Rating Ryzyka Dłużnika),
- oczekiwany okres życia ekspozycji,
- ewentualne przyznanie klientowi, ze względów ekonomicznych lub umownych, udogodnień (w zakresie warunków finansowych) wynikających z jego trudności finansowych, których w innym przypadku Bank by nie udzielił (gdy udogodnienia te nie implikują pogorszenia przyszłych strumieni płatności).

Istotny Wzrost Ryzyka Kredytowego - Klienci Bankowości Detalicznej

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, Bank uwzględnia:

- czynniki ilościowe - w ramach procesu analiz zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, Bank dokonuje porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej, z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia,
- czynniki jakościowe, do których należą bieżąca długość okresu przeterminowania produktu kredytowego, dokonane czynności miękkiej restrukturyzacji oraz fakt braku dostępności informacji o prawdopodobieństwie niewykonania zobowiązania.

W przypadku zidentyfikowania istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oczekiwana strata, będąca podstawą określenia poziomu odpisu z tytułu utraty wartości, wyznaczana jest w całym okresie życia ekspozycji. W przypadku ekspozycji ratalnych jest to okres do umownej daty zapadalności. Dla ekspozycji odnawialnych, kontraktowy termin zapadalności nie jest określony, w zastępstwie wyznaczany jest tzw. behawioralny termin zapadalności będący wynikiem empirycznej estymacji czasu życia produktu kredytowego.

W ramach oceny adekwatności stosowanej metodyki służącej wyznaczeniu utraty wartości oraz rezerwy dla obu segmentów, tj. detalicznego i bankowości instytucjonalnej, Bank regularnie, co najmniej raz w roku, przeprowadza analizę w celu weryfikacji, w jakim stopniu dokonane odpisy aktualizujące miały odzwierciedlenie w rzeczywistości poniesionych strat. Dodatkowo modele używane do wyznaczania rezerw podlegają ocenie niezależnego Biura Walidacji Modeli.

Klienci Bankowości Instytucjonalnej

Klienci Instytucjonalni są oceniani indywidualnie pod kątem występowania przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oraz przesłanek i dowodów utraty wartości w celu nadania właściwej klasyfikacji wewnętrznej oraz przypisania ekspozycji kredytowej do właściwego Etapu zgodnie z MSSF 9. Ocena przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oraz przesłanek utraty wartości odbywa się na bazie ciągłej w ramach procesów wczesnego ostrzegania i procesu klasyfikacji wewnętrznej. Proces klasyfikacji wewnętrznej stanowi wieloczynnikową i całościową analizę ryzyka kredytowego oraz jest elementem wspierającym monitorowanie portfela i zarządzanie procesem naprawczym.

Wartość odpisów z tytułu utraty wartości kredytowych ekspozycji bilansowych oraz rezerw dla kredytowych ekspozycji pozabilansowych jest określana miesięcznie dla każdego klienta, w celu naliczania, utrzymywania i raportowania informacji o utracie wartości i rezerwach MSSF 9 dla ekspozycji Klientów Instytucjonalnych. Stosowane algorytmy zależą od przypisania klienta do Etapu klasyfikacji zgodnie z MSSF 9 oraz sposobu zarządzania danym klientem (klienci zarządzani na bazie klasyfikacji lub klienci zarządzani na bazie przeterminowania).

Straty z tytułu utraty wartości lub rezerwy dla ekspozycji kredytowych są rozpoznawane i wyliczane na podstawie bieżącej wartości projektowanych przepływów pieniężnych oczekiwanych w okresie kredytowania. Straty są obliczane na podstawie indywidualnych prognoz przepływów pieniężnych, wynikających m.in. ze spłaty przez kredytobiorcę lub egzekucji zabezpieczeń. Prognozowane przepływy pieniężne dotyczą spłat zarówno kapitału jak i odsetek.

Klienci Bankowości Detalicznej

W przypadku ekspozycji detalicznych poziom odpisów wyznaczany jest na poziomie poszczególnych ekspozycji kredytowych, a następnie agregowany do poziomu portfeli produktowych. Poziom rezerwy związanej z ryzykiem kredytowym odzwierciedla oczekiwaną kwotę strat kredytowych w horyzoncie czasowym zależnym od Etapu raportowania ekspozycji. W zakresie obejmowanym przez model utraty wartości, znajdują się:

- kredyty gotówkowe,
- kredyty hipoteczne,
- karty kredytowe wraz z produktami powiązanymi (plany spłat ratalnych) oraz
- odnawialne linie kredytowe.

Zasady klasyfikacji ekspozycji do Etapów oparte są na istniejących w Banku procesach zarządzania ryzykiem kredytowym, w szczególności, co do zasady na cyklicznej analizie ryzyka klienta. Obejmuje on kryteria ilościowe związane z określeniem prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania przez klienta (PD) w ramach posiadanych produktów kredytowych oraz kryteria jakościowe. Wartość PD wyznaczana jest na poziomie klienta, w horyzoncie 12 miesięcznym, na podstawie zestawu

modeli statystycznych. Są to modele scoringowe: demograficzny, behawioralny oraz wykorzystujący dane pochodzące z Biura Informacji Kredytowej. Modele te współpracują w oparciu o tzw. logikę integracyjną, której zadaniem jest dostarczenie najlepszej prognozy wartości PD dla dostępnego w przypadku danego klienta, zestawu wartości modeli cząstkowych.

Zastosowanie MSSF 9 po raz pierwszy

Wpływ wdrożenia MSSF 9

Grupa podjęła decyzję o skorzystaniu z zapisów MSSF 9 umożliwiających zwolnienie z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. Jednocześnie Grupa wprowadziła zmiany w sprawozdaniu finansowym w celu dostosowania prezentacji danych finansowych do nowych kategorii wprowadzonych przez MSSF 9. Różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte, jako element wyniku z lat ubiegłych oraz kapitału z aktualizacji wyceny w kapitałach własnych na dzień 1 stycznia 2018 r.

Poniżej przedstawiono wpływ wdrożenia MSSF 9 na klasyfikację i wycenę aktywów finansowych wg stanu na dzień 1 stycznia 2018 r. (dane w tys. zł).

Pozycja skonsolidowanego sprawozdania finansowego na dzień 31.12.2017	Pozycja skonsolidowanego sprawozdania finansowego na dzień 01.01.2018	Kategoria wyceny MSR 39	Kategoria wyceny MSSF 9	Wartość bilansowa MSR 39	Wpływ wdrożenia MSSF 9	Wartość bilansowa MSSF 9
Aktywa	Aktywa					
Należności od banków i klientów	Należności od banków i klientów	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	20 685 807	(87 360)	20 598 447
Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży	Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Cena nabycia pomniejszona o odpisy aktualizujące	Wartość godziwa przez wynik finansowy	26 500	16 064	42 564
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-	-	175 904	18 602	194 506
Aktywa razem				20 888 211	(52 694)	20 835 517
Pozycja skonsolidowanego sprawozdania finansowego na dzień 31.12.2017	Pozycja skonsolidowanego sprawozdania finansowego na dzień 01.01.2018	Kategoria wyceny MSR 39	Kategoria wyceny MSSF 9	Wartość bilansowa MSR 39	Wpływ wdrożenia MSSF 9	Wartość bilansowa MSSF 9
Zobowiązania	Zobowiązania					
Rezerwy na udzielone zobowiązania pozabilansowe	Rezerwy na udzielone zobowiązania pozabilansowe	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	12 789	22 886	35 675
Zobowiązania razem				12 789	22 886	35 675
Kapitały Grupy				6 938 883	(75 580)	6 863 303

Zatem łączny wpływ wdrożenia MSSF 9 na kapitały Grupy jest ujemny i wynosi 75 580 tys. zł.

W związku z weryfikacją poprawności klasyfikacji ekspozycji wybranych klientów korporacyjnych do odpowiednich etapów pomiaru utraty wartości, Bank dokonał zmiany oszacowania wpływu wdrożenia MSSF 9 w porównaniu do przedstawionego w Skonsolidowanym Raporcie Rocznym za 2017 r. W wyniku zmiany ww. oszacowania, kapitały Grupy zostały dodatkowo pomniejszone o 13 989 tys. zł (z uwzględnieniem efektu podatkowego).

Powyżej zaprezentowany wpływ wdrożenia MSSF 9 po raz pierwszy wynika głównie z:

- zmiany sposobu ustalania odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych i zobowiązań pozabilansowych, opisanej szczegółowo wcześniej oraz,
- zmiany klasyfikacji i wyceny mniejszościowych instrumentów kapitałowych, które zgodnie z wymogami MSSF 9 zostały zaklasyfikowane do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy. Przed wdrożeniem MSSF 9, Grupa klasyfikowała udziały mniejszościowe jako Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży i wyceniała w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy aktualizujące.

Tak ustalony negatywny wpływ zastosowania MSSF 9, obliczony na dzień 1 stycznia 2018 roku, w odniesieniu do współczynnika kapitału Tier 1 oraz współczynnika kapitałowego (TCR) wynosi 26 p.b.

Grupa zdecydowała, że dla potrzeb oceny adekwatności kapitałowej, w oparciu o Artykuł 1 paragraf 9 Rozporządzenia (UE) 2017/2395 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2017 roku zmieniającego Rozporządzenie (UE) nr 575/2013, nie będzie stosowała okresu przejściowego i ujęła jednorazowo wpływ na kapitał związany z wdrożeniem MSSF 9.

Dodatkowe ujawnienia związane z zastosowaniem MSSF 9 po raz pierwszy

Poniżej przedstawiono ujawnienia dotyczące wpływu zastosowania przez Grupę MSSF 9 po raz pierwszy na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Ujawnienia na moment pierwszego zastosowania MSSF 9 kategorii wyceny aktywów i zobowiązań finansowych i ich wartości bilansowych wg MSR 39 oraz nowych kategorii wyceny aktywów i zobowiązań finansowych i ich wartości bilansowych wg MSSF 9 przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł		Kategoria wyceny MSR 39	Kategoria wyceny MSSF 9	Wartość bilansowa MSR 39	Wartość bilansowa MSSF 9
Pozycja skonsolidowanego sprawozdania finansowego na dzień 31.12.2017	Pozycja skonsolidowanego sprawozdania finansowego na dzień 01.01.2018				
Aktywa finansowe	Aktywa finansowe				
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	462 126	462 126
Należności od banków	Należności od banków	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	836 774	835 538
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Wartość godziwa przez wynik finansowy	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowa)	2 179 925	2 179 925
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Wartość godziwa przez pozostałe całkowite dochody	Wartość godziwa przez pozostałe całkowite dochody	17 439 439	17 439 439
Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży	Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Cena nabycia pomniejszona o odpisy aktualizujące	Wartość godziwa przez wynik finansowy	26 500	42 564
Należności od klientów	Należności od klientów	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	19 849 033	19 762 909
Inne aktywa (finansowe)	Inne aktywa (finansowe)	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	263 119	263 119
Zobowiązania finansowe	Zobowiązania finansowe				
Zobowiązania wobec banków	Zobowiązania wobec banków	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	1 568 376	1 568 376
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	Wartość godziwa przez wynik finansowy	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowa)	1 353 215	1 353 215
Pochodne instrumenty zabezpieczające	Pochodne instrumenty zabezpieczające	Wartość godziwa przez wynik finansowy	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowa)	50 191	50 191
Zobowiązania wobec klientów	Zobowiązania wobec klientów	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	32 136 698	32 136 698
Rezerwy na udzielone zobowiązania pozabilansowe	Rezerwy na udzielone zobowiązania pozabilansowe	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	12 789	35 675

Poniżej przedstawiono zmiany w prezentacji rachunku zysków i strat związane z wdrożeniem MSSF 9. Zmiany dotyczą wybranych pozycji rachunku zysków i strat i są to zmiany nazewnictwa, bez wpływu na prezentowane wartości:

w tys. zł		Wartość wg MSR 39	Wartość wg MSSF 9
Pozycja skonsolidowanego rachunku zysków i strat za I półrocze 2017	Pozycja skonsolidowanego rachunku zysków i strat za I półrocze 2018	I półrocze 2017	I półrocze 2018
Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży	Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	15 861	79 193
Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych dostępnych do sprzedaży	Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	3 377	6 792
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	(42 706)	(32 524)

Uzgodnienie pomiędzy wartością bilansową aktywów i zobowiązań finansowych wycenionych zgodnie z MSR 39, a ich wartościami bilansowymi ustalonymi zgodnie z MSSF 9, na datę pierwszego zastosowania MSSF 9, przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł	Wartość bilansowa MSR 39	Reklasyfikacja	Zmiana wyceny	Wartość bilansowa MSSF 9
Aktywa finansowe				
Wycena według zamortyzowanego kosztu				
Należności od banków				
Bilans otwarcia	836 774			
Zmiana wyceny		-	(1 236)	
Bilans zamknięcia				835 538
Należności od klientów				
Bilans otwarcia	19 849 033			
Zmiana wyceny		-	(86 124)	
Bilans zamknięcia				19 762 909
Dostępne do sprzedaży				
Dłużne papiery wartościowe				
Bilans otwarcia	17 439 439			
Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody		(17 439 439)	-	
Zmiana wyceny		-	-	
Bilans zamknięcia				-
Inwestycje kapitałowe i pozostałe				
Bilans otwarcia	26 500			
Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy		(26 500)	-	
Zmiana wyceny		-	-	
Bilans zamknięcia				-
Wycena w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody				
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe				
Bilans otwarcia	-			
Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży		17 439 439	-	
Zmiana wyceny		-	-	
Bilans zamknięcia				17 439 439
Wartość godziwa przez wynik finansowy				
Inwestycje kapitałowe i pozostałe				
Bilans otwarcia	-			
Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży		26 500	-	
Zmiana wyceny		-	16 064	
Bilans zamknięcia				42 564
Zobowiązania finansowe				
Rezerwy na udzielone zobowiązania pozabilansowe				
Bilans otwarcia	12 789			
Zmiana wyceny		-	22 886	
Bilans zamknięcia				35 675

„Zmiana wyceny” w powyższej tabeli dotyczy wzrostu wartości odpisów związanego z wdrożeniem modelu strat oczekiwanych, zgodnie z MSSF 9, dla należności od banków i klientów w łącznej kwocie 87 360 tys. zł oraz na zobowiązania pozabilansowe w kwocie 22 886 tys. zł.

Dodatkowo dla inwestycji kapitałowych, w pozycji dot. zmiany wyceny, Grupa ujęła różnicę pomiędzy wartością bilansową wg MSR 39 a wartością ustaloną zgodnie z MSSF 9 z zastosowaniem wyceny w wartości godziwej.

Ponadto Grupa dokonała rekasyfikacji aktywów finansowych do nowych kategorii wymaganych wg MSSF 9. Rekasyfikacje dotyczyły w szczególności wykazania portfela dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży w kategorii wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, oraz instrumentów kapitałowych klasyfikowanych uprzednio, jako dostępne do sprzedaży, do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Zgodnie z wytycznymi Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments wartość należności w Etapie 3 prezentacyjnie powinna zostać powiększona o naliczone odsetki kontraktowe w łącznej kwocie 433 123 tys. PLN. Konsekwencją takiej prezentacji należności jest wzrost rezerw kredytowych o analogiczną kwotę. Zmiana ta nie ma wpływu na wartość netto należności zakwalifikowanych do Etapu 3, a tym samym na kapitały własne na dzień przejścia na MSSF 9 tj. 1 stycznia 2018 roku.

Uzgodnienie odpisów z tytułu utraty wartości utworzonych zgodnie z MSR 39 oraz rezerw utworzonych zgodnie z MSR 37 z wartościami odpisów z tytułu utraty wartości wg MSSF 9 przedstawia tabela poniżej:

<i>w tys. zł</i>	Wartość odpisów aktualizujących wg MSR 39 oraz rezerw wg MSR 37	Rekasyfikacja	Zmiana wyceny	Wartość odpisów aktualizujących MSSF 9
Kategoria wyceny				
Pożyczki i należności (MSR 39)/ Wycena według zamortyzowanego kosztu (MSSF 9)				
Należności od banków	1 111		1 236	2 347
Należności od klientów	587 783	(5 178)*	86 124	668 729
	588 894	(5 178)	87 360	671 076
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży (MSR 39)/ Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy (MSSF 9)				
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	4 250	(4 250)	-	-
	4 250	(4 250)	-	-
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone				
Akredytywy	179	-	100	279
Gwarancje i poręczenia udzielone	2 869	-	3 100	5 969
Linie kredytowe udzielone	9 741	-	19 686	29 427
	12 789	-	22 886	35 675
Rezerwy utworzone zgodnie z MSR 37	5 511	-	-	5 511
Razem	611 444	(9 428)	110 246	712 262

*Pozycja "Rekasyfikacja" związana jest ze zmianą definicji wartości bilansowej brutto wprowadzonej przez MSSF 9 i obejmuje różnicę pomiędzy wartością odpisu z tytułu utraty wartości jaki tworzony był na odsetki naliczone od ekspozycji ze stwierdzoną utratą wartości do momentu stwierdzenia utraty wartości wg MSR 39 a wartością odpisu na te odsetki z tego tytułu wg MSSF 9. Po wejściu w życie MSSF 9 odsetki te stanowią element wartości bilansowej brutto, wraz ze wzrostem odpisów o analogiczną kwotę.

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” został przyjęty do stosowania przez Unię Europejską w dniu 29 października 2016, zastępuje MSR 18 „Przychody” i obowiązuje od 1 stycznia 2018 r.

Standard wprowadza obowiązek stosowania poniżej wskazanej sekwencji w procesie rozpoznawania przychodów z kontraktów z klientami:

1. Identyfikacja umowy z klientem - Grupa identyfikuje umowę z klientem dla potrzeb MSSF 15 wówczas, gdy spełnione są wszystkie poniższe kryteria:

- strony umowy zawarły umowę (w formie pisemnej, ustnej lub zgodnie z innymi zwyczajowymi praktykami handlowymi) i są zobowiązane do wykonania swoich obowiązków;
- Grupa jest w stanie zidentyfikować prawa każdej ze stron dotyczące dóbr lub usług, które mają zostać przekazane;
- Grupa jest w stanie zidentyfikować warunki płatności za dobra lub usługi, które mają zostać przekazane;
- umowa ma treść ekonomiczną (tzn. można oczekiwać, że w wyniku umowy ulegnie zmianie ryzyko, rozkład w czasie lub kwota przyszłych przepływów pieniężnych jednostki); oraz
- jest prawdopodobne, że Grupa otrzyma wynagrodzenie, które będzie przysługiwało w zamian za dobra lub usługi, które zostaną przekazane klientowi.

2. Identyfikacja zobowiązania do wykonania świadczenia wynikającego z umowy.

Grupa dokonuje oceny dóbr lub usług przyrzeczonych w umowie z klientem i identyfikuje jako zobowiązanie do wykonania świadczenia każde przyrzeczenie do przekazania na rzecz klienta:

- a) dobra lub usługi (lub pakietu dóbr lub usług), które można wyodrębnić; lub
- b) grupy odrębnych dóbr lub usług, które są zasadniczo takie same i w przypadku których przekazanie na rzecz klienta ma taki sam charakter.

3. Określenie ceny transakcyjnej.

Grupa uwzględnia warunki umowy oraz stosowane zwyczajowe praktyki handlowe. Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia, które według oczekiwań Grupy będzie jej przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich. Wynagrodzenie ustalone w umowie z klientem może obejmować kwoty stałe, kwoty zmienne lub oba te rodzaje kwot. Grupa, w ramach ustalania ceny transakcyjnej, bierze pod uwagę zmienność wynagrodzenia, wartość pieniądza w czasie w przypadku występowania istotnego komponentu finansującego w umowie, wynagrodzenie niepieniężne, kwoty płacone klientowi oraz szacunki.

4. Przyporządkowanie ceny do poszczególnych zobowiązań wynikających z umowy, celem ustalenia kwot, które ujmowane będą jako przychód.

Grupa przypisuje cenę transakcyjną do każdego zobowiązania do wykonania świadczenia (lub do odrębnego dobra lub odrębnej usługi) w kwocie, która odzwierciedla kwotę wynagrodzenia, które według oczekiwań Grupy, przysługuje w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług klientowi.

Przypisanie ceny, które odbywa się na podstawie indywidualnej ceny sprzedaży, następuje na podstawie ustalenia na moment zawarcia umowy indywidualnej ceny sprzedaży odrębnego dobra lub odrębnej usługi będącej przedmiotem każdego zobowiązania do wykonania świadczenia.

Jeżeli indywidualne ceny sprzedaży nie są obserwowalne, podlegają ustaleniu szacunkowemu w ramach podejścia polegającego na dostosowanej ocenie rynku, podejścia opierającego się na oczekiwanych kosztach powiększonych o marżę i podejścia opierającego się na wartości rezydualnej.

5. Rozpoznanie przychodu.

Grupa ujmuje przychody w momencie spełnienia (lub w trakcie spełniania) zobowiązania do wykonania świadczenia poprzez przekazanie przyrzonego dobra lub usługi klientowi. Przekazanie składnika aktywów lub usługi następuje w momencie, gdy klient uzyskuje kontrolę nad tym składnikiem aktywów lub efektem usługi.

Przyjęte podstawowe kryteria przeniesienia kontroli nad przedmiotem umowy stanowią:

- a) prawo Grupy do otrzymania zapłaty za składnik aktywów lub usługę,
- b) Klient posiada tytuł prawny do składnika aktywów lub otrzymał efekt usługi,
- c) Grupa fizycznie przekazała składnik aktywów lub wykonała usługę,
- d) Klient ponosi istotne ryzyko i uzyskuje istotne korzyści wynikające z własności składnika aktywów lub efektu usługi,
- e) Klient przyjął składnik aktywów lub efekt usługi.

Przychód rozpoznawany jest w czasie, jeśli spełniony jest którykolwiek z warunków:

- a) klient jednocześnie otrzymuje i czerpie korzyści płynące ze świadczenia Grupy, w miarę wykonywania przez Grupę tego świadczenia,
- b) w wyniku wykonania świadczenia przez Grupę powstaje lub zostaje ulepszony składnik aktywów (na przykład produkcja w toku), a kontrolę nad tym składnikiem aktywów – w miarę jego powstawania lub ulepszania – sprawuje klient,
- c) w wyniku wykonania świadczenia przez Grupę nie powstaje składnik aktywów o alternatywnym zastosowaniu dla jednostki, a Bankowi przysługuje egzekwowne prawo do zapłaty za dotychczas wykonane świadczenie.

W pozostałych przypadkach przychód ujmowany jest jednorazowo.

Grupa ujmuje koszty doprowadzenia do zawarcia umowy z klientem jako składnik aktywów, jeżeli:

- a) koszty te są bezpośrednio powiązane z umową lub z przewidywaną umową, którą można wyraźnie zidentyfikować,
- b) koszty te prowadzą do wytworzenia lub ulepszenia zasobów Grupy, które będą wykorzystywane do spełnienia (lub do dalszego spełniania) zobowiązań do wykonania świadczenia w przyszłości; oraz
- c) Grupa spodziewa się, że koszty te odzyska.

Koszty ujęte jako składnik aktywów rozpoznawane są w rachunku zysków i strat odpowiednio do sposobu rozpoznawania przychodów w ramach realizacji określonego świadczenia przez Grupę.

Grupa w procesie wdrożenia standardu nie zidentyfikowała różnic w podejściu do rozpoznawania przychodu w stosunku do obowiązującego do końca 2017 r. MSR 18. Większość przychodów Grupy ujmowana jest metodą efektywnej stopy procentowej, zgodnie z zapisami MSSF 9. MSSF 15 w przypadku Grupy ma zastosowanie do części prowizji nie związanych z instrumentami finansowymi. Dla tych prowizji sposób ujęcia przychodów odpowiada uregulowaniom nowego standardu i w przypadku usług jednorazowych przychód ujmowany jest odpowiednio w momencie wykonania usługi, a dla usług świadczonych w czasie, amortyzowany metodą liniową w określonym okresie. Bank nie identyfikował istotnych kosztów niezbędnych w celu pozyskania kontraktów, które wymagałyby rozkładania w czasie.

Podstawy konsolidacji

Jednostki zależne - definicja

Jednostki zależne to wszelkie jednostki kontrolowane przez Grupę. Grupa sprawuje kontrolę nad jednostką wówczas, gdy posiada władzę nad tą jednostką, jest narażona lub ma prawo do zmiennych zwrotów ze swojego zaangażowania w tę jednostkę oraz ma możliwość wywierania wpływu na te zwroty poprzez sprawowanie władzy nad tą jednostką.

Przejęcie jednostek zależnych przez Grupę rozlicza się metodą nabycia. Koszt przejęcia ustala się jako wartość godziwą przekazanych aktywów, wyemitowanych instrumentów kapitałowych oraz zobowiązań zaciągniętych lub przejętych na dzień wymiany, powiększoną o koszty bezpośrednio związane z przejęciem. Możliwe do zidentyfikowania aktywa nabyte oraz zobowiązania, w tym warunkowe przejęte w ramach połączenia jednostek gospodarczych, wycenia się początkowo według ich wartości godziwej na dzień przejęcia, niezależnie od wielkości ewentualnych udziałów niekontrolujących. Nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Grupy w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach netto ujmuje się jako wartość firmy. Jeżeli koszt przejęcia jest niższy od wartości godziwej aktywów netto przejętej jednostki zależnej, różnicę ujmuje się bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Transakcje i rozrachunki na transakcjach pomiędzy spółkami Grupy są eliminowane. Eliminacji podlegają również istotne niezrealizowane zyski i straty na transakcjach pomiędzy spółkami z Grupy.

Zasady rachunkowości stosowane przez jednostki zależne dla potrzeb konsolidacji zostały dostosowane do zasad przyjętych przez jednostkę dominującą, dla zapewnienia zgodności we wszystkich istotnych obszarach z zasadami rachunkowości stosowanymi przez Grupę.

Jednostki zależne, które nie są konsolidowane metodą pełną ze względu na nieistotność ich sprawozdań finansowych w sprawozdaniu skonsolidowanym Grupy, wykazywane są z zastosowaniem metody praw własności.

Waluty obce

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej i zobowiązania warunkowe udzielone i otrzymane wyrażone w walutach obcych przelicza się na złote polskie według kursu średniego ustalonego dla danej waluty przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego („NBP”) na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przy początkowym ujęciu przelicza się na walutę funkcjonalną (złoty polski) według kursu obowiązującego w dniu transakcji.

Różnice kursowe wynikające z rewaluacji walutowych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej oraz rozliczenia transakcji walutowych zaliczane są do wyniku z pozycji wymiany, w ramach wyniku na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji.

Kursy podstawowych walut zastosowane przy sporządzaniu niniejszego sprawozdania finansowego są następujące:

w zł		30 czerwca 2018 r.	31 grudnia 2017 r.	30 czerwca 2017 r.
1	USD	3,7440	3,4813	3,7062
1	CHF	3,7702	3,5672	3,8667
1	EUR	4,3616	4,1709	4,2265

Aktywa finansowe i zobowiązania finansowe

Klasyfikacja

Po wdrożeniu MSSF 9 Grupa klasyfikuje instrumenty finansowe do następujących kategorii:

- składniki aktywów finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- aktywa finansowe wyceniane wg amortyzowanego kosztu,
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
- zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- pozostałe zobowiązania finansowe.

Składniki aktywów finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Kategoria obejmuje:

1) aktywa, które nie zostały zaklasyfikowane jako wyceniane wg amortyzowanego kosztu, ani jako wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz

2) aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat, jeśli w ten sposób Grupa eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność wyceny lub ujęcia (określaną czasami jako „niedopasowanie księgowe”), jaka w przeciwnym razie powstałaby na skutek wyceny aktywów lub zobowiązań bądź ujęcia związanych z nimi zysków lub strat według różnych zasad oraz

3) akcje i udziały mniejszościowe

Składnik aktywów zalicza się do tej kategorii w szczególności, gdy jest przeznaczony do obrotu (model aktywów przeznaczonych do obrotu), tzn. jeżeli: został nabyty głównie w celu sprzedaży w bliskim terminie; w momencie początkowego ujęcia stanowi część portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieją dowody bieżącego faktycznego trybu generowania krótkoterminowych zysków; lub jest instrumentem pochodnym.

Do kategorii przeznaczone do obrotu Grupa zalicza instrumenty pochodne nie będące instrumentami zabezpieczającymi, oraz wybrane dłużne papiery wartościowe. Instrumenty te przedstawione są w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako „Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu”.

Akcje i udziały mniejszościowe przedstawione są w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako „Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat”.

Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (pożyczki i należności)

Składnik aktywów finansowych wycenia się w zamortyzowanym koszcie, jeśli spełnione są łącznie obydwa warunki:

- a) składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy;
- b) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Do kategorii tej zaliczane są w szczególności należności kredytowe, skupione wierzytelności oraz dłużne papiery wartościowe nienotowane na aktywnym rynku, a także lokaty zdeponowane na rynku międzybankowym i transakcje reverse repo.

Grupa zgodnie z wytycznymi Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments ustala i prezentuje wartość bilansową brutto dla należności w Etapie 3 w kwocie powiększonej o naliczone odsetki kontraktowe (nota 17). O tą samą kwotę powiększana jest wartość rezerw kredytowych.

W skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej aktywa te przedstawione są jako „Należności od banków” oraz „Należności od klientów”.

Aktywa udzielone lub nabyte ze zidentyfikowaną utratą wartości (tzw. POCI – purchased or originated credit impaired)

Aktywa udzielone lub nabyte ze zidentyfikowaną utratą wartości w momencie początkowego ujęcia mogą powstać w sytuacji, gdyby Grupa udzieliła lub nabyła ekspozycje ze zidentyfikowaną utratą wartości w momencie początkowego ujęcia lub dla ekspozycji ze zidentyfikowaną utratą wartości, dla której wystąpiło kryterium wyłączenia z bilansu (istotna modyfikacja). Aktywa POCI Grupa ujmuje w wartości godziwej w momencie początkowego ujęcia, a następnie wg zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem stopy efektywnej skorygowanej o oczekiwane straty kredytowe, natomiast oczekiwane straty kredytowe ujmowane są w wysokości life-time w całym okresie życia tych instrumentów.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

Składnik aktywów finansowych jest wyceniany w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- a) składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych; oraz
- b) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Do kategorii tej Grupa klasyfikuje wybrane dłużne papiery wartościowe i wykazuje je w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako „Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.”

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Kategoria ta obejmuje instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, które nie są ujmowane jako instrumenty zabezpieczające oraz zobowiązania z tytułu tzw. „krótkiej sprzedaży”.

Pozostałe zobowiązania finansowe

Kategoria „Pozostałe zobowiązania finansowe” obejmuje zobowiązania finansowe niezakwalifikowane do kategorii zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Do kategorii tej zaklasyfikowane są przede wszystkim depozyty klientowskie, a także zobowiązania handlowe oraz zobowiązania do odkupu określonych papierów wartościowych w ramach transakcji repo.

Środki pieniężne

Na środki pieniężne składają się środki w kasie oraz należności z tytułu rachunków bieżących w bankach, opisane szczegółowo w notce 28 „Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych”.

Ujmowanie i wyłączenie z bilansu oraz nieistotne modyfikacje

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy (z wyłączeniem instrumentów pochodnych) oraz transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych klasyfikowanych jako aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ujmują się w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej i wyłącza z ksiąg na dzień rozliczenia transakcji, tj. dzień, w którym Grupa odpowiednio otrzymuje lub przekazuje prawo własności do składnika aktywów. Prawa i obowiązki z tytułu zawartej transakcji w okresie pomiędzy datą zawarcia i datą rozliczenia transakcji wyceniane są do wartości godziwej.

Pożyczki i inne należności wykazywane są w momencie uruchomienia środków na rzecz kredytobiorcy.

Aktywa finansowe wyłącza się ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Grupa dokonała przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Zobowiązania finansowe są wyłączone ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej wtedy i tylko wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, tj. kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Grupa stosuje następujące kryteria, które traktowane są jako istotne modyfikacje i których wystąpienie skutkuje wyłączeniem składnika aktywów z bilansu i koniecznością jego ponownego ujęcia zgodnie z właściwą klasyfikacją:

- zmiana kontraktowa, która powoduje zmianę oceny testu SPPI,
- zmiana dłużnika,
- przewalutowanie,
- podwyższenie zaangażowania o co najmniej 10% niespłaconego kapitału.

Jeśli następuje zmiana przepływów pieniężnych dla aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie i posiadających harmonogram spłaty (nieistotna modyfikacja), wynikająca z aneksu do umowy, Bank dokonuje ponownego obliczenia wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmując zysk lub stratę z tytułu modyfikacji w przychodach z tytułu odsetek. Wartość bilansową brutto takiego składnika aktywów finansowych oblicza się jako obecną wartość renegocjowanych lub zmodyfikowanych przepływów pieniężnych wynikających z umowy, dyskontowanych według pierwotnej efektywnej stopy procentowej składnika aktywów finansowych (lub efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe w przypadku zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe). Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji, natomiast wyłączone są z ksiąg w dacie rozliczenia.

Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego nieklasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy o istotne koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu Grupa wycenia aktywa finansowe, w tym instrumenty pochodne będące aktywami, w wartości godziwej, nie dokonując pomniejszania o koszty transakcji, jakie mogą być poniesione przy sprzedaży lub innym sposobie wyzbycia się aktywów, z wyjątkiem pożyczek i należności, które wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Zobowiązania finansowe, niezaklasyfikowane do zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, po początkowym ujęciu są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, wycenia się w wartości godziwej.

Zyski lub straty wynikające ze zmiany wartości godziwej składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego niestanowiących części powiązania zabezpieczającego, ujmują się w następujący sposób:

- w przypadku składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego kwalifikowanego jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, ujmują się odpowiednio w przychodach lub kosztach;
- zyski lub straty wynikające z wyceny składnika aktywów finansowych zaliczonego do wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, ujmują się w pozostałych całkowitych dochodach. Odpisy aktualizujące z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz różnice kursowe dotyczące pieniężnych aktywów i zobowiązań, ujmują się w rachunku zysków i strat. W momencie usunięcia składnika aktywów finansowych z bilansu, skumulowane zyski i straty uprzednio ujęte w kapitale własnym, ujmują się w rachunku zysków i strat.

Odsetki wyliczone przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej ujmują się w rachunku zysków i strat,

Dywidendy wynikające z instrumentów kapitałowych ujmują się w rachunku zysków i strat w momencie, kiedy powstaje prawo jednostki do ich otrzymania, istnieje prawdopodobieństwo, że jednostka uzyska korzyści ekonomiczne związane z dywidendą oraz wysokość dywidendy można ustalić w wiarygodny sposób.

Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (fair value hedge) i skorzystała z opcji MSSF 9 pozwalającej na kontynuowanie stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39, zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9

Zabezpieczenie wartości godziwej jest to zabezpieczenie przed wpływem zmian wartości godziwej ujętego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej ujmowane jest w następujący sposób: zyski lub straty wynikające z przeszacowania wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (pochodnego instrumentu zabezpieczającego) wykazuje się w rachunku zysków i strat. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów finansowych wyznaczonych jako pozycje zabezpieczane odnoszone są – w części wynikającej z zabezpieczanego ryzyka – do rachunku zysków i strat. W pozostałej części zmiany wyceny bilansowej księgowane są zgodnie z ogólnymi zasadami dla danej klasy instrumentów finansowych.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe kompensuje się i wykazuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesnej realizacji danego składnika aktywów i uregulowania zobowiązania. Obecnie Grupa nie kompensuje aktywów i zobowiązań finansowych.

Utrata wartości aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu

Grupa dokonuje podziału składników aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu ze względu na podejście do zarządzania ryzykiem kredytowym danego zaangażowania na portfel aktywów indywidualnie istotnych oraz portfel aktywów indywidualnie nieistotnych (portfel grupowy).

Dla każdej z wyżej wymienionych kategorii aktywów Grupa dokonuje odpisów na oczekiwane straty kredytowe, według opracowanych, wewnętrznych zasad i metodyk kalkulacji odpisów. Dokonywane są one w ujęciu zagregowanym dla każdego z 3 etapów

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód utraty wartości

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Składnik aktywa finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona, wyłącznie gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów zalicza się uzyskane przez Grupę informacje dotyczące zdarzeń, które wymienione są w dalszej części raportu w nocy 5 Zarządzanie ryzykiem.

Kredyty uznane za nieściągalne (tj. takie, dla których Grupa nie spodziewa się przyszłych przepływów pieniężnych oraz które na podstawie oddzielnych przepisów podatkowych spełniły warunki niezbędne do zaliczenia straty do kosztów uzyskania przychodu lub które zostały bezwarunkowo umorzone na mocy umowy z klientem) są na podstawie decyzji Grupy spisywane w ciężar odpisów z tytułu utraty wartości. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty przychodu z tego tytułu prezentowane są w pozycji „Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe”.

Forbearance

Ekspozycje restrukturyzowane to ekspozycje, wobec których zostały zastosowane udogodnienia (ang. concession) ze względów ekonomicznych lub umownych (w zakresie warunków finansowych) wynikające z trudności finansowych kredytobiorcy, których w innym przypadku Bank by nie udzielił.

Restrukturyzacja klienta i jego ekspozycji nie zawsze oznacza utratę wartości (np. w przypadku uzyskania odpowiednich rekompensat). Za ekspozycje z utratą wartości uznaje się ekspozycje restrukturyzowane z restrukturyzacją wymuszoną.

W przypadku przyznania przez Grupę kredytobiorcy udogodnienia, jeśli nie zmienia ono w znaczący sposób istotnych warunków oraz oczekiwanych przepływów pieniężnych z aktywa finansowego, wówczas oczekiwane przyszłe przepływy z aktywa finansowego, którego dotyczy udogodnienie, Grupa ujmuje w wycenie tego aktywa, stosując pierwotną efektywną stopę procentową dla danego instrumentu.

Jeśli udzielone udogodnienie w znaczący sposób zmienia istotne warunki lub oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne, wówczas takie aktywo finansowe jest wyłączone z bilansu, a nowe aktywo finansowe jest ujmowane w bilansie w wartości godziwej na dzień początkowego ujęcia.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe

W celu określenia Etapu raportowania oczekiwanych start kredytowych, należy ocenić czy dla danej ekspozycji kredytowej nastąpiła utrata wartości (Etap 3) czy też nie (Etap 1 i 2). Wybór pomiędzy Etapem 1 i 2 jest uzależniony od wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe liczone są w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Grupa koryguje wartość ekspozycji kredytowych o wartość odpisów z tytułu utraty wartości na oczekiwane straty kredytowe.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie istotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie istotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest jako różnica między wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą przewidywanych do otrzymania przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze spodziewanych spłat przez kredytobiorcę z tytułu realizacji zabezpieczeń lub sprzedaży wierzytelności. Przyszłe przepływy dyskontowane są do wartości bieżącej efektywną stopą procentową instrumentu.

Jeżeli wartość bieżąca szacowanych przepływów pieniężnych wzrośnie na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości, wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odpowiednio odwracany przez rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie nieistotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest na bazie oceny portfelowej opartej o historyczne doświadczenia dotyczące strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Odpisy z tytułu utraty wartości na należności od banków i klientów, odpisy z tytułu utraty wartości papierów wartościowych i innych aktywów korygują wartość odpowiednich pozycji aktywów. Natomiast rezerwy na zobowiązania warunkowe wykazywane są w zobowiązaniach w pozycji „Rezerwy”.

Oczekiwane straty kredytowe dla aktywów wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

Dla aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, wzrost lub spadek oczekiwanych strat kredytowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe”.

W celu wyliczenia kwoty odpisu na oczekiwane straty kredytowe dla aktywów wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, Grupa wykorzystuje, wewnętrzną metodykę, definiującą parametry prawdopodobieństwa wystąpienia niewykonania zobowiązania (parametr PD), wartość straty w momencie niewykonania zobowiązania (parametr LGD) oraz wartość ekspozycji kredytowej w momencie niewykonania zobowiązania (parametr EAD).

Przychody i koszty z tytułu odsetek oraz przychody o podobnym charakterze

Przychody i koszty z tytułu odsetek od instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązania finansowego oraz przypisania przychodów lub kosztów odsetkowych do odpowiednich okresów. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Grupa uwzględnia wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego (na przykład: przedpłaty, opcje kupna i podobne), jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje i punkty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta. W rezultacie prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej po pomniejszeniu o bezpośrednie koszty pozyskania instrumentu finansowego prezentowane są jako składnik przychodów odsetkowych.

Efektywną stopę procentową stosuje się do wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych, z wyjątkiem: zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe oraz istniejących składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe.

W przypadku aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

Przychód odsetkowy w odniesieniu do zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe ustalany jest efektywną stopą procentową skorygowaną o ryzyko kredytowe.

Pozycja „Przychody odsetkowe” obejmuje odsetki od aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody. Pozycja „Przychody o podobnym charakterze” będąca częścią wyniku odsetkowego netto zawiera odsetki od aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Odsetki od zobowiązań finansowych prezentowane są w linii „Koszty odsetkowe”.

Przychody/koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych, desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń, prezentowane są w wyniku odsetkowym.

Przychody i koszty z tytułu prowizji, opłaty bankowe

Przychody z tytułu opłat i prowizji powstają w wyniku świadczenia usług finansowych oferowanych przez Grupę. Prowizje klasyfikowane są do następujących kategorii:

- prowizji stanowiących integralną część efektywnej stopy procentowej,
- prowizji za wykonanie usługi,
- prowizji za wykonanie znaczącej czynności.

Prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej zaliczane są do rachunku zysków i strat jako korekta kalkulacji efektywnej stopy procentowej i wykazywane w przychodach odsetkowych.

W przypadku kredytów i pożyczek o nieustalonych terminach płatności rat, np. kredytów w rachunku bieżącym lub kart kredytowych, prowizje rozliczane są w czasie metodą liniową przez okres ważności limitu kredytowego. Tego typu prowizje zaliczane są do przychodów z tytułu prowizji.

Dla pozostałych prowizji Grupa dokonuje:

- identyfikacji umowy z klientem,
- określenia zobowiązania w zakresie świadczeń wynikających z umowy,
- ustalenia ceny transakcyjnej,
- przyporządkowania ceny do poszczególnych zobowiązań wynikających z umowy, celem ustalenia kwot, które ujmowane będą jako przychód,
- rozpoznania przychodu w chwili, kiedy Bank zrealizuje zobowiązanie w zakresie świadczenia (lub w toku realizacji świadczenia), czyli w momencie lub okresie, kiedy klient uzyskuje zasadniczo wszystkie korzyści ze świadczenia.

Jeśli Grupa przenosi kontrolę nad usługą w miarę upływu czasu i tym samym spełnia zobowiązanie do wykonania świadczenia i klient jednocześnie czerpie korzyści płynące ze świadczenia Grupy, w miarę wykonywania przez Grupę tego świadczenia, wówczas prowizje są ujmowane w miarę upływu czasu proporcjonalnie do stopnia wykonania usługi w przychodach z tytułu prowizji. W pozostałych sytuacjach prowizje ujmowane są jednorazowo w momencie wykonania czynności i wykazywane w przychodach z tytułu prowizji.

W celu ustalenia ceny transakcyjnej Grupa uwzględnia warunki umowy. Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia (stała, zmienna lub obie), które będzie przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich.

Grupa ujmuje dodatkowe koszty doprowadzenia do zawarcia umowy z klientem jako składnik aktywów, jeżeli:

- a) koszty te są bezpośrednio powiązane z umową lub z przewidywaną umową, którą można wyraźnie zidentyfikować,
- b) koszty te prowadzą do wytworzenia lub ulepszenia zasobów Banku, które będą wykorzystywane do spełnienia (lub do dalszego spełniania) zobowiązań do wykonania świadczenia w przyszłości; oraz
- c) Grupa spodziewa się, że koszty te odzyska.

Wartości szacunkowe

Ustalenie bilansowych wartości niektórych aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów wymaga oszacowania na datę bilansową wpływu niepewnych przyszłych zdarzeń na te pozycje. Szacunki i założenia podlegają ciągłej ocenie, oparte są o doświadczenia historyczne oraz inne czynniki, w tym oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Poniżej zaprezentowano najistotniejsze z nich, zastosowane przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych

Wartość godziwą instrumentów finansowych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się, stosując techniki wyceny. Jeżeli do ustalenia wartości godziwej stosuje się techniki wyceny, metody te są okresowo oceniane i weryfikowane. Wszystkie modele są testowane i zatwierdzane przed użyciem. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, chociaż w pewnych obszarach kierownictwo jednostki musi korzystać z oszacowań. Zmiany założeń dotyczących szacowanych czynników mogą mieć wpływ na wykazywane wartości godziwe instrumentów finansowych.

Grupa stosuje następujące metody wyceny w stosunku do poszczególnych typów instrumentów pochodnych:

- do wyceny terminowych transakcji walutowych stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji opcyjnych wykorzystywane są rynkowe modele wyceny opcji,
- do wyceny transakcji na stopy procentowe stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji futures stosuje się bieżące notowania rynkowe.

Grupa do wyceny ryzyka kredytowego wykorzystuje kwotowania instrumentu wymiany ryzyka upadłości dłużnika (Credit Default Swap).

Grupa różnicuje wycenę ryzyka kontrahenta ze względu na dostępność kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS):

- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których istnieje aktywny rynek CDS: Uznaje się, że kwotowania CDS odzwierciedlają rynkową wycenę ryzyka kredytowego;
- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których nie istnieje aktywny rynek CDS: Na podstawie ratingu kredytowego (zewnętrznego lub wewnętrznego, jeżeli zewnętrzny nie jest dostępny) oraz sektora gospodarki, w którym klient działa, kontrahentowi przypisywana jest wartość indeksu CDS, która odzwierciedla rynkową wycenę ryzyka.

W przypadku wyceny własnego ryzyka kredytowego, Grupa stosuje metodę zdefiniowaną dla klientów, dla których nie ma aktywnego rynku CDS.

Głównymi czynnikami wpływającymi na zmiany szacunków w zakresie ryzyka kontrahenta są: (i) zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych skorelowane między innymi z poziomem kursów walut oraz stóp procentowych, (ii) zmiany w zakresie kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS) (iii) zmiany w zakresie ryzyka kredytowego kontrahentów (zmiana ratingów).

Utrata wartości kredytów

Grupa szacuje wartość odpisów na oczekiwane straty kredytowe dla wszystkich aktywów finansowych w powiązaniu z klasyfikacją tych aktywów do jednego z trzech Etapów determinujących wartość szacunków, w zależności od przyjętych do kalkulacji parametrów.

Na bazie wykonanych kalkulacji Grupa dokonuje regularnych odpisów z tytułu utraty wartości należności kredytowych, których to poziom jest regularnie monitorowany.

Na każdy dzień bilansowy dokonywana jest ponadto ocena, czy zaistniały obiektywne przesłanki świadczące o utracie wartości ekspozycji kredytowych. Ekspozycja kredytowa jest dotknięta utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe, jeżeli wystąpiło zdarzenie, jedno lub więcej, mające ujemny wpływ na szacowane przyszłe przepływy pieniężne w ramach tej ekspozycji kredytowej.

Jeśli tak, dokonuje się odpisu aktualizującego w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową, a oszacowaną wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z danej ekspozycji kredytowej

Niezaklasyfikowanie ekspozycji kredytowej klienta jako ekspozycji o utraconej wartości kredytowej, pomimo wystąpienia określonych przesłanek wymaga uzasadnienia i udokumentowania, dlatego nie zidentyfikowano utraty wartości.

Metodologia i założenia wykorzystywane przy ustalaniu poziomu odpisów z tytułu utraty wartości należności są regularnie przeglądane i uaktualniane w razie potrzeby. Dodatkowo Grupa dokonuje testowania wstecznego (w oparciu o dane historyczne) w celu porównania wartości rzeczywiście poniesionych strat z szacunkami w zakresie utraty wartości kredytów, co również może mieć wpływ na zmianę metodologii.

Utrata wartości firmy

Bank corocznie przeprowadza obligatoryjne testy na utratę wartości firmy zgodnie z modelem opracowanym na podstawie wytycznych zawartych w MSR 36. Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodków wypracowujących środki pieniężne, do których przyporządkowano wartość firmy, jest ich wartość użytkowa, którą kierownictwo Banku szacuje w oparciu o plan finansowy, odzwierciedlający przyjęte założenia odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Banku, stopę dyskontową wykorzystaną w prognozach przepływów pieniężnych oraz stopę wzrostu zastosowaną do ekstrapolacji prognoz przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym.

Świadczenia pracownicze

Rezerwy na przyszłe wypłaty z tytułu świadczeń pracowniczych, takie jak nagrody jubileuszowe czy odprawy emerytalne i rentowe, podlegają okresowemu oszacowaniu aktuarialnemu przez niezależnego aktuarusza. Wysokość rezerw odpowiada wartości obecnej przyszłych długoterminowych zobowiązań Grupy wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień sprawozdawczy i bazuje na szeregu założeń w obszarze statystyki kadrowej, w tym prawdopodobieństwa dotrwania danej osoby do wieku emerytalnego jako pracownika Grupy, obejmującego rotację pracowników, ryzyko śmierci oraz ryzyko całkowitej niezdolności do pracy.

4. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności

Segment działalności jest dającą się wyodrębnić częścią działalności Grupy, generującą przychody i koszty (w tym z transakcji wewnątrz Grupy), której wyniki operacyjne są regularnie analizowane przez Zarząd jednostki dominującej jako główny organ decyzyjny Grupy, w celu alokacji zasobów oraz oceny jej działalności.

Grupa jest zarządzana na poziomie dwóch głównych segmentów – bankowości instytucjonalnej i bankowości detalicznej. Wycena aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego segmentu dokonywane jest zgodnie z zasadami rachunkowości stosowanymi przez Grupę dla potrzeb sporządzenia sprawozdań finansowych, z uwzględnieniem transakcji pomiędzy segmentami w ramach Grupy.

Przyporządkowania aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów Grupy do segmentów dokonano na podstawie wewnętrznych informacji przygotowywanych dla potrzeb zarządczych. Transfer finansowania pomiędzy segmentami Grupy oparty jest na stawkach bazujących na stopach rynkowych. Stawki transferowe są ustalane według tych samych zasad dla obu segmentów, a ich zróżnicowanie wynika jedynie ze struktury terminowej i walutowej aktywów i zobowiązań. Podstawą

oceny wyników działalności segmentu jest zysk lub strata brutto.

Działalność Grupy prowadzona jest wyłącznie na terenie Polski.

Bankowość Instytucjonalna

W ramach segmentu Bankowości Instytucjonalnej Grupa oferuje produkty i świadczy usługi podmiotom gospodarczym, jednostkom samorządowym oraz dla sektora budżetowego. Obok tradycyjnych usług bankowych polegających na działalności kredytowej i depozytowej segment świadczy usługi zarządzania gotówką, finansowania handlu, leasingu, usługi maklerskie i powiernictwa papierów wartościowych, oferuje produkty skarbu na rynkach finansowych i towarowych. Ponadto segment oferuje usługi bankowości inwestycyjnej na lokalnym i międzynarodowym rynku kapitałowym, w tym usługi doradztwa, pozyskiwania i gwarantowania finansowania poprzez publiczne i niepubliczne emisje instrumentów finansowych. Działalność segmentu obejmuje także transakcje na własny rachunek na rynkach instrumentów kapitałowych, dłużnych oraz pochodnych.

Bankowość Detaliczna

Segment Bankowości Detalicznej dostarcza produkty i usługi finansowe klientom indywidualnym, a także w ramach CitiBusiness mikroprzedsiębiorstwom oraz osobom fizycznym prowadzącym działalność gospodarczą. Oprócz prowadzenia rachunków, oferty w obszarze działalności kredytowej i depozytowej Grupa oferuje klientom pożyczki gotówkowe, kredyty hipoteczne, karty kredytowe, prowadzi usługi zarządzania majątkiem, pośredniczy w sprzedaży produktów inwestycyjnych i ubezpieczeniowych.

Wyniki finansowe Grupy według segmentów działalności

Za okres	01.01. – 30.06.2018			01.01. – 30.06.2017*		
	Bankowość Instytucjonalna	Bankowość Detaliczna	Razem	Bankowość Instytucjonalna	Bankowość Detaliczna	Razem
<i>w tys. zł</i>						
Wynik z tytułu odsetek	251 723	296 038	547 761	233 289	285 060	518 349
Wynik wewnętrzny z tytułu odsetek, w tym:	(17 305)	17 305	-	(13 789)	13 789	-
przychody wewnętrzne	-	17 305	17 305	-	13 789	13 789
koszty wewnętrzne	(17 305)	-	(17 305)	(13 789)	-	(13 789)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	144 988	135 424	280 412	146 807	142 859	289 666
Przychody z tytułu dywidend	1 032	7 918	8 950	1 228	7 720	8 948
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	178 677	14 066	192 743	137 230	15 701	152 931
Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody**	79 193	-	79 193	15 861	-	15 861
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat***	6 792	-	6 792	3 377	-	3 377
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	3 682	-	3 682	3 554	-	3 554
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	5 016	3 883	8 899	10 513	(11 686)	(1 173)
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	(270 941)	(318 029)	(588 970)	(271 575)	(325 867)	(597 442)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych	(9 180)	(28 181)	(37 361)	(9 850)	(25 629)	(35 479)
Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów	(836)	-	(836)	30	-	30
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe****	(7 254)	(25 270)	(32 524)	(11 759)	(30 947)	(42 706)
Zysk operacyjny	382 892	85 849	468 741	258 705	57 211	315 916
Udział w zyskach (stratach) netto podmiotów wycenianych metodą praw własności	255	-	255	265	-	265
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(30 925)	(11 008)	(41 933)	(29 349)	(10 762)	(40 111)
Zysk brutto	352 222	74 841	427 063	229 621	46 449	276 070
Podatek dochodowy			(98 851)			(75 431)
Zysk netto			328 212			200 639

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Odpowiada pozycji 'Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży' według MSR 39.

***Odpowiada pozycji 'Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych dostępnych do sprzedaży' według MSR 39.

****Odpowiada pozycji 'Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne' według MSR 39.

Stan na dzień	30.06.2018			31.12.2017*		
w tys. zł	Bankowość Instytucjonalna	Bankowość Detaliczna	Razem	Bankowość Instytucjonalna	Bankowość Detaliczna	Razem
Aktywa	36 833 316	7 267 894	44 101 210	35 906 089	7 131 507	43 037 596
Zobowiązania i kapitał własny, w tym:	30 551 037	13 550 173	44 101 210	30 134 111	12 903 485	43 037 596
zobowiązania	25 413 173	11 995 514	37 408 687	24 799 594	11 299 119	36 098 713

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

5. Zarządzanie ryzykiem

Ryzyko kredytowe

Głównym celem zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie jest wspieranie długoterminowego planu stabilnego rozwoju portfela kredytowego przy zachowaniu jego odpowiedniej jakości. Zarządzanie ryzykiem kredytowym realizowane jest w oparciu o polityki i procedury, które w spójny i jasny sposób definiują i komunikują standardy dotyczące identyfikacji, pomiaru, akceptacji, kontroli oraz monitorowania i raportowania ryzyka.

Grupa zarządza swoimi ekspozycjami poprzez określanie i monitorowanie limitów, wyznaczonych w ramach ustalonych limitów kapitałowych i płynności, przy uwzględnieniu regulacji zewnętrznych.

Grupa monitoruje na bieżąco koncentrację ekspozycji kredytowych, starając się uniknąć sytuacji, w której portfel jest uzależniony od niewielkiej liczby klientów. Na koniec czerwca 2018 roku zaangażowanie kredytowe Grupy w podmioty niebankowe nie przekroczyło limitu koncentracji wymaganego przez prawo.

W praktyce zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku, grupowanie aktywów finansowych następuje w ramach grup, reprezentujących poziom ryzyka kredytowego danego instrumentu. Dla należności bez utraty wartości, w obszarze bankowości detalicznej grupowanie następuje według przedziałów dni przeterminowania, natomiast w obszarze bankowości instytucjonalnej, Bank grupuje aktywa finansowe w przedziały ratingów ryzyka.

Koncentracja zaangażowań – klienci niebankowi

w tys. zł	30.06.2018			31.12.2017		
	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie z tytułu udzielonych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych	Łączne zaangażowanie	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie z tytułu udzielonych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych	Łączne zaangażowanie
KLIENT 1	1 000 000	-	1 000 000	1 000 000	-	1 000 000
GRUPA 2	803 202	183 707	986 909	828 101	115 658	943 759
KLIENT 3	474 360	454 079	928 439	251 522	475 980	727 502
GRUPA 4	44 854	798 289	843 143	261 317	574 317	835 634
KLIENT 5	191 400	558 600	750 000	191 400	558 600	750 000
GRUPA 6	536 194	183 020	719 214	557 053	83 530	640 583
GRUPA 7	109 053	523 580	632 633	18	618 348	618 366
KLIENT 8	396 005	204 680	600 685	396 000	205 185	601 185
KLIENT 9	600 000	-	600 000	600 000	-	600 000
GRUPA 10	229 700	338 244	567 944	82 161	60 017	142 178
GRUPA 11	-	-	-	74 439	495 376	569 815
Razem	4 384 768	3 244 199	7 628 967	4 242 011	3 187 011	7 429 022

*Nie obejmuje zaangażowań z tytułu posiadanych akcji i innych papierów wartościowych

**Grupa rozumiana jako grupa kapitałowa, w skład której wchodzi jednostki w stosunku do których Grupa Kapitałowa Banku Handlowego w Warszawie S.A. posiada zaangażowania.

Koncentracja zaangażowań wobec branż*

Branża gospodarki według PKD	30.06.2018		31.12.2017	
	w tys. zł	w %	w tys. zł	w %
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	4 770 469	18,1%	4 458 076	18,3%
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	3 141 953	11,9%	3 039 423	12,5%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 564 550	9,7%	2 645 822	10,8%
Produkcja artykułów spożywczych	1 136 002	4,3%	1 071 761	4,4%

Branża gospodarki według PKD	30.06.2018		31.12.2017	
	w tys. zł	w %	w tys. zł	w %
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	1 089 935	4,1%	657 375	2,7%
Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	984 087	3,7%	825 311	3,4%
Górnictwo rud metali	928 439	3,5%	727 502	3,0%
Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	902 995	3,4%	884 023	3,6%
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep, naczep, z wyłączeniem motocykli	825 197	3,1%	633 978	2,6%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	737 993	2,8%	592 730	2,4%
Łącznie „10” branż gospodarki	17 081 620	64,8%	15 536 001	63,7%
Pozostałe branże	9 265 135	35,2%	8 855 908	36,3%
Razem	26 346 755	100,0%	24 391 909	100,0%

*Zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe brutto wobec klientów instytucjonalnych (w tym banków).

Proces aktywnego zarządzania jakością portfela obejmuje, w zależności od rodzaju klienta, nadawanie ekspozycjom odpowiedniego ratingu, właściwej klasyfikacji wewnętrznej, monitoring liczby dni przeterminowania oraz zastosowanie odpowiednich działań restrukturyzacyjnych bądź windykacyjnych. Grupa posiada jednolity wewnętrzny system klasyfikacji należności na podstawie ustalonych kryteriów. System nadawanych ratingów i klasyfikacji odgrywa kluczową rolę przy ustalaniu poziomu odpisów na oczekiwane straty kredytowe.

Bank nie wyróżnia odrębnych klas instrumentów finansowych, posiadających niskie ryzyko kredytowe.

Grupa dokonuje odpisów na oczekiwane straty kredytowe, według opracowanych, dla wszystkich aktywów finansowych, wewnętrznych zasad i metodyk kalkulacji odpisów. Dokonywane są one w ujęciu zagregowanym dla każdego z 3 etapów

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
 - strata szacowana w horyzoncie 12 miesięcy (jest to część strat kredytowych oczekiwanych dla całego okresu narażenia na ryzyko, wynikająca z niewykonania zobowiązania w ciągu 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego),
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
 - straty kredytowe szacuje się dla całego okresu trwania ekspozycji,
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód utraty wartości
 - straty kredytowe szacowane jak dla aktywów z utratą wartości.

Przypisanie ekspozycji do Etapu odbywa się, w zależności od sposobu zarządzania klientem (indywidualne vs. grupowe), przy uwzględnieniu szerokiego zakresu informacji pozyskiwanych w ramach standardowych procesów zarządzania ryzykiem (w tym procesu Wczesnego Ostrzegania), dotyczących zarówno bieżących, jak i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych (uwzględnianych w scenariuszach makroekonomicznych przygotowywanych cyklicznie przez Głównego Ekonomistę) oraz liczby dni zaległości.

Przeterminowanie spłaty o ponad 30 dni dla aktywów finansowych jest przez Bank brane pod uwagę przy identyfikowaniu wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. W przypadku ekspozycji kredytowych z obszaru bankowości detalicznej, kryterium przeterminowania powyżej 30 dni jest bezpośrednią przesłanką dla zidentyfikowania istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. Dla ekspozycji kredytowych w obszarze bankowości instytucjonalnej, przeterminowanie o ponad 30 dni jest brane pod uwagę podczas oceny potencjalnego wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego, natomiast jest to czynnik wspierający ocenę i mający charakter pośredni.

Bank stosuje ogólną zasadę, że niewykonanie zobowiązania przez wierzyciela ma miejsce w przypadku wystąpienia jednego lub obu z poniższych zdarzeń:

- a) zwłoka w wykonaniu przed dłużnika wszelkich istotnych zobowiązań kredytowych wobec Banku wynosi 90 dni i więcej,
- b) istnieje małe prawdopodobieństwo wywiązania się w pełni przez dłużnika ze swoich zobowiązań kredytowych wobec Banku, bez konieczności podejmowania przez instytucję działań takich jak realizacja zabezpieczenia.

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, dla portfela Klientów Bankowości Instytucjonalnej, Bank cyklicznie, w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz bieżącego procesu monitorowania, analizuje zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, dokonując porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia.

Ocena zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej dokonywana w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz procesu monitorowania uwzględnia:

- czynniki jakościowe (w tym sygnały Wczesnego Ostrzegania),
- informacje ilościowe (obejmujące m.in. rating ryzyka dłużnika),
- oczekiwany okres życia ekspozycji,
- ewentualne przyznanie klientowi, ze względów ekonomicznych lub umownych, udogodnień (w zakresie warunków finansowych) wynikających z jego trudności finansowych, których w innym przypadku Bank by nie

udzielił (gdy udogodnienia te nie implikują pogorszenia przyszłych strumieni płatności).

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, dla portfela Klientów Bankowości Detalicznej, Bank cyklicznie, w ramach procesu analiz zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, dokonuje porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej, z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia. Dodatkowo, uwzględniane są przesłanki jakościowe oparte o bieżącą długość okresu przeterminowania produktu kredytowego, dokonane czynności miękkiej restrukturyzacji oraz fakt braku dostępności informacji o prawdopodobieństwie niewykonania zobowiązania.

Oczekiwana strata, będąca podstawą określenia poziomu rezerwy, wyznaczana jest w całym okresie życia ekspozycji. W przypadku ekspozycji ratalnych jest to okres do umownej daty zapadalności. Dla ekspozycji odnawialnych, kontraktowy termin zapadalności nie jest określony, w zastępstwie wyznaczany jest tzw. behawioralny termin zapadalności będący wynikiem empirycznej estymacji czasu życia produktu kredytowego.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe liczone są w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Grupa koryguje wartość ekspozycji kredytowych o wartość odpisów z tytułu utraty wartości na oczekiwane straty kredytowe.

W obszarze bankowości instytucjonalnej głównymi źródłami parametrów wchodzących w skład metodyki oczekiwanych strat kredytowych ('ECL') są wyniki wewnętrznych procesów oceny klienta oraz rezultaty modeli kredytowych.

- Stopa utraty wartości jest pochodną ratingu klienta ustalonego na podstawie wewnętrznych modeli ratingowych. Metodyka ECL opisuje proces nakładania na istniejące ratingi, przewidywane w danym scenariuszu makroekonomicznym, rozkładów migracji. Uzyskuje się w ten sposób, w kolejnych okresach prognozy, prawdopodobieństwo migracji do danego przedziału ratingowego.
- Wartość parametru LGD wynika bezpośrednio z modelu dedykowanego dla klientów z utratą wartości.
- Wartość ekspozycji na kolejne okresy prognozy bazuje na dostępnych harmonogramach spłat jak i (dla produktów odnawialnych) na przewidywanej zmianie ekspozycji opisywanej wartością parametru CCF. Bazą do oszacowania tego parametru były wewnętrzne dane o kwotach wykorzystanych przez klientów przed identyfikacją przez Bank utraty wartości.
- Przypisanie do etapu bazuje na istniejącym w Banku procesie oceny klienta używanym do zarządzania klientem. Proces ten uwzględnia zarówno czynniki ilościowe (np. rating klienta) jak i szereg czynników jakościowych (np. Sygnały Wczesnego Ostrzegania).
- Przyjęte przez Bank terminy zapadalności wynikają bezpośrednio z umów z klientami oraz okresów w jakich Bank jest narażony na ewentualne ryzyko.

W obszarze bankowości detalicznej podstawą parametrów wchodzących w skład metodyki ECL są istniejące w Banku wewnętrzne modele oceny wiarygodności kredytowej klienta, informacje o etapie postępowania windykacyjnego oraz informacje z hurtowni danych Banku.

- Stopa utraty wartości jest złożeniem szeregu modeli oceny wiarygodności kredytowej klienta, połączonych ze sobą za pomocą procesu nazwanego logiką integracyjną. Metodyka ECL, na podstawie prognoz dostarczonych przez Głównego Ekonomistę, przekształca rezultaty logiki integracyjnej tak, by wynik odzwierciedlał przewidywane zmiany w gospodarce. Tak uzyskane parametry, są następnie przykładane do wektorów utraty wartości w okresie życia produktu, oszacowanych na podstawie historycznie obserwowanych stóp utraty wartości.
- Wektory wartości odzysków są rezultatem analizy wysokości historycznie windykowanych należności dla homogenicznych populacji. Populacje zostały posegmentowane względem podobnych cech jak typ produktu, czas od odpisu, typ przeprowadzonej restrukturyzacji czy historycznie obserwowane spłaty.
- Wartość parametru EAD bazuje dla produktów ratalnych na przewidywanych harmonogramach spłat wygenerowanych w oparciu o długość kontraktu i oprocentowanie produktu. Dla produktów odnawialnych EAD bazuje na oszacowanym wewnętrznie wektorze parametru CCF odzwierciedlającym przewidywane w kolejnych okresach prognozy zmiany w wielkości ekspozycji.

Klasyfikacja klienta do etapu 2 oparta jest zarówno o kryteria jakościowe, w tym 30 dni przeterminowania, czy faktu udzielenia klientowi miękkiej restrukturyzacji jak i oszacowany próg wzrostu wartości PD, powyżej którego Bank uznał, że wyczerpany zostały przesłanki istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. Wartość progu została oszacowana za pomocą specjalnie stworzonego w tym celu modelu ekonometrycznego.

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Składnik aktywa finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona, wyłącznie gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów, w obszarze bankowości instytucjonalnej, zalicza się uzyskane przez Grupę informacje dotyczące następujących zdarzeń:

- znaczących trudności finansowych emitenta lub dłużnika;
- obniżenie ratingu klienta przez uznaną i akceptowaną przez Bank zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej¹

¹ poniżej poziomu odpowiadającemu ratingowi wewnętrznemu 7- (czyli dla CCC- Standard & Poors i Caa3 Moody's)

- naruszenie warunków umowy, takie jak zdarzenie niewykonania zobowiązania lub niedokonanie płatności w wymaganym terminie, np. opóźnienia w spłacie rat kapitałowych lub odsetkowych;
- przyznania kredytobiorcy przez Bank, ze względów ekonomicznych lub umownych wynikających z trudności finansowych kredytobiorcy, udogodnień w zakresie warunków finansowych, których w innym przypadku Bank by nie udzielił;
- wysokiego prawdopodobieństwa upadłości klienta lub uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego, wystąpienie przez dłużnika o ogłoszenie upadłości lub o przyznanie podobnej ochrony lub postawienie dłużnika w stan upadłości bądź przyznanie mu podobnej ochrony, jeżeli umożliwiłoby mu to uniknięcie lub opóźnienie spłaty zobowiązań kredytowych,
- wniosek Banku o nadanie oświadczenia Dłużnika o poddaniu się egzekucji klauzuli wykonalności;
- istotne pogorszenie się sytuacji gospodarczej, które może mieć wpływ na ryzyko niespłaceniem zobowiązań przez dłużnika,
- opóźnienie w spłacie płatności z tytułu umowy 90 dni i więcej,

oraz inne zdarzenia, które mogą mieć negatywny wpływ na możliwe do oceny przyszłe przepływy gotówkowe z tytułu ekspozycji kredytowej.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów w obszarze detalicznym zalicza się spełnienie nawet jednej z niżej wymienionych przesłanek przez jakąkolwiek z posiadanych przez klienta ekspozycji:

- wystąpienie opóźnień w spłacie rat kapitałowo-odsetkowych, minimalnej kwoty do zapłaty, prowizji lub przekroczenie dozwolonego limitu. Na potrzeby rozpoznania utraty wartości przyjmuje się, że opóźnienie w spłacie jest równe lub przekracza 90 dni na moment wyliczania odpisu (niezależnie od wysokości ekspozycji oraz kwoty przeterminowania);
- udzielenie modyfikacji warunków umowy (restrukturyzacje), w rezultacie których wartość bieżąca przepływów pieniężnych spada poniżej wartości księgowej sprzed modyfikacji;
- wypowiedzenie umowy z przyczyn innych niż opóźnienie w spłacie w przypadku produktów hipotecznych;
- wystąpienie przesłanek jakościowych:
 - śmierć,
 - bankructwo,
 - trwale kalectwo lub poważna choroba,
 - nadużycie finansowe,
 - uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego klienta lub ogłoszenie przez klienta upadłości,
 - utrata wartości lub zagrożenie utraty wartości zabezpieczenia,
 - pobyt klienta w areszcie lub więzieniu,
 - częściowe umorzenie kapitału,
 - wypowiedzenie umowy,
 - wniosek Grupy o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec klienta.

W przypadku klientów, którzy nie spełniają kryteriów restrukturyzacyjnych, a w szczególności dla których wdrożono ścieżkę prawną (upadłość, egzekucja, spór sądowy) bez perspektyw powrotu formuły spłat z podstawowej działalności operacyjnej klienta, prowadzony jest proces windykacji, a należności podlegają spisaniu w straty. Głównym celem tego procesu jest maksymalizacja odzyskiwanych przez Bank kwot zaległych ekspozycji. W procesie windykacji Bank wypracuje z klientem formułę współpracy, w trakcie której aktywność Banku nie ogranicza się tylko do działań prawnych, ale również w miarę możliwości prowadzona jest bieżąca współpraca. W przypadku, jeśli spłata ekspozycji jest zagrożona z uwagi na słaby standing finansowy dłużnika lub poprzez transfer aktywów poza zasięg windykacji, w wyjątkowych przypadkach możliwa jest sprzedaż ekspozycji.

Grupa uwzględnia informacje makroekonomiczne dotyczące przyszłości przy określeniu oczekiwanych strat kredytowych.

W obszarze bankowości instytucjonalnej Grupa podzieliła portfel kredytowy na branże pod kątem ich wrażliwości na warunki makroekonomiczne, zidentyfikowała te zmienne makroekonomiczne, które najlepiej wyjaśniały historyczne zmiany jakości kredytowej oraz przeanalizowała zależności od czynników makroekonomicznych za pomocą metod statystycznych. Finalnie, Grupa dla każdej z ustalonych klas wrażliwości branż zbudowała model pozwalający na uzależnienie współczynnika determinującego poziom migracji klientów pomiędzy ratingami od tych czynników.

W obszarze bankowości detalicznej, na poziomie homogenicznych portfeli produktowych, Grupa, za pomocą metod statystycznych zbudowała równania uzależniające wysokości rocznych stóp strat od czynników makroekonomicznych. Tak powstałe modele pozwalają na dynamiczne kształtowanie wysokości odpisów z tytułu utraty wartości w zależności od przewidywanych zmian w gospodarce.

Scenariusze i zmienne makroekonomiczne są aktualizowane w cyklach kwartalnych.

W ramach oceny adekwatności stosowanej metodyki służącej wyznaczeniu utraty wartości oraz rezerwy, Grupa regularnie, co najmniej raz w roku, przeprowadza analizę w celu weryfikacji, w jakim stopniu dokonane odpisy aktualizujące miały odzwierciedlenie w rzeczywistości poniesionych stratach. Dodatkowo modele używane do wyznaczania rezerw podlegają ocenie niezależnego Biura Walidacji Modeli.

Grupa rozpoznaje i zarządza ryzykiem kredytowym kontrahenta w transakcjach instrumentami finansowymi w oparciu o wewnętrzne limity na zaangażowanie przedrozliczeniowe i rozliczeniowe. Ekspozycjom tym nadawane są również ratingi kredytowe.

Poniżej zaprezentowano zestawienie określające maksymalną ekspozycję Grupy na ryzyko kredytowe.

w tys. zł	Nota	30.06.2018	31.12.2017*
Należności od Banku Centralnego		33 015	29 031
Należności od banków (brutto)	14	965 179	837 885
Należności od klientów instytucjonalnych (brutto)**	17	14 389 916	13 344 151
Należności od klientów indywidualnych (brutto)**	17	7 308 554	7 092 665
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	15	2 282 192	1 143 908
Instrumenty pochodne	15	1 240 798	1 018 132
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody***	16	15 708 747	17 439 439
Inne aktywa finansowe		291 474	263 119
Zobowiązania warunkowe udzielone	33	17 040 364	16 816 482
		59 260 239	57 984 812

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Na dzień 30 czerwca 2018 roku wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe dla należności od klientów instytucjonalnych wyniosła 2 499 217 tys. PLN (31 grudnia 2017 roku: 2 279 820 tys. PLN).

**Na dzień 30 czerwca 2018 roku wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe dla należności od klientów indywidualnych wyniosła 1 542 918 tys. PLN (31 grudnia 2017 roku: 1 481 839 tys. PLN).

***Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

Poniżej został zaprezentowany portfel Grupy, pogrupowany na należności klientów ze stwierdzoną utratą wartości (Etap 3) oraz należności bez utraty wartości (Etap 1 i 2). Zaprezentowano również szczegóły odpisów z tytułu utraty wartości.

Struktura portfela zaangażowań wobec banków i klientów z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 30 czerwca 2018 roku:

w tys. zł	30.06.2018		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Należności z rozpoznaną utratą wartości (Etap 3)			
Wartość brutto	378 341	377 001	-
Odpisy z tytułu utraty wartości	(244 957)	(284 401)	-
Wartość netto	133 384	92 600	-
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 2)			
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	73 853	-	-
rating ryzyka +5-6-	684 469	-	2
rating ryzyka +7 i powyżej	326 717	-	-
wg przeterminowania należności			
bez opóźnień w spłacie	-	518 462	-
1-30 dni	-	88 247	-
31-90 dni	-	48 347	-
Wartość brutto	1 085 039	655 056	2
Odpisy z tytułu utraty wartości	(26 891)	(52 838)	-
Wartość netto	1 058 148	602 218	2
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 1)			
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	10 378 948	-	453 490
rating ryzyka +5-6-	2 547 588	-	511 687
wg przeterminowania należności			
bez opóźnień w spłacie	-	6 069 570	-
1-30 dni	-	201 012	-
31-90 dni	-	5 915	-
Wartość brutto	12 926 536	6 276 497	965 177
Odpisy z tytułu utraty wartości	(31 309)	(28 194)	(3 975)
Wartość netto	12 895 227	6 248 303	961 202

Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za okres 6 miesięcy kończący się 30 czerwca 2018 roku

w tys. zł	30.06.2018		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Łączna wartość brutto	14 389 916	7 308 554	965 179
Odpisy z tytułu utraty wartości	(303 157)	(365 433)	(3 975)
Łączna wartość netto	14 086 759	6 943 121	961 204

*Na dzień 30 czerwca 2018 roku Grupa nie zidentyfikowała aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

Struktura portfela zaangażowań wobec banków i klientów z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2017 roku:

w tys. zł	31.12.2017*		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Należności z rozpoznaną utratą wartości			
Należności oceniane indywidualnie			
Wartość brutto	378 937	10 898	-
Odpisy z tytułu utraty wartości	257 059	6 633	-
Wartość netto	121 878	4 265	-
Należności oceniane portfelowo			
Wartość brutto	23 350	309 417	-
Odpisy z tytułu utraty wartości	17 723	227 000	-
Wartość netto	5 627	82 417	-
Należności bez utraty wartości			
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	9 715 661	-	806 362
rating ryzyka +5-6-	3 070 022	-	31 523
rating ryzyka +7 i powyżej	156 181	-	-
wg przeterminowania należności			
bez opóźnień w spłacie	-	6 437 196	-
1-30 dni	-	283 109	-
31-90 dni	-	52 045	-
Wartość brutto	12 941 864	6 772 350	837 885
Odpisy z tytułu utraty wartości	17 462	61 906	1 111
Wartość netto	12 924 402	6 710 444	836 774
Łączna wartość netto	13 051 907	6 797 126	836 774

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Struktura instrumentów pochodnych z punktu widzenia ryzyka kredytowego:

w tys. zł	30.06.2018			31.12.2017		
	Transakcje z klientami instytucjonalnymi	Transakcje z klientami indywidualnymi	Transakcje z bankami	Transakcje z klientami instytucjonalnymi	Transakcje z klientami indywidualnymi	Transakcje z bankami
Instrumenty pochodne wg ratingu ryzyka						
rating ryzyka 1-4-	276 997	1	942 694	234 724	4 632	753 408
rating ryzyka +5-6-	11 817	-	9 183	25 090	-	2
rating ryzyka +7 i powyżej	106	-	-	276	-	-
Razem	288 920	1	951 877	260 090	4 632	753 410

Poniżej zaprezentowano podział ekspozycji w portfelu dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu oraz w portfelu dłużnych papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody według ratingów agencji Fitch.

Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za okres 6 miesięcy kończący się 30 czerwca 2018 roku

w tys. zł	30.06.2018		31.12.2017	
	Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu*	Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody*	Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży
Rating emitenta agencji Fitch				
A (w tym: od A- do AAA)	2 282 192	15 708 747	1 143 908	17 439 439
Razem	2 282 192	15 708 747	1 143 908	17 439 439

*Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

Struktura zobowiązań warunkowych udzielonych z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 30 czerwca 2018 roku:

w tys. zł	30.06.2018		
	Zobowiązania wobec klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Zobowiązania wobec banków
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 3)	4 969	1 427	-
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka +7 i powyżej	4 969	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 2)	319 989	1 003 848	-
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	23 180	-	-
rating ryzyka +5-6-	266 299	-	-
rating ryzyka +7 i powyżej	30 510	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 1)	10 443 496	4 790 765	475 870
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	8 238 350	-	469 544
rating ryzyka +5-6-	2 205 146	-	6 326
Razem	10 768 454	5 796 040	475 870

Struktura zobowiązań warunkowych udzielonych z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2017 roku:

w tys. zł	31.12.2017*	
	Zobowiązania wobec klientów instytucjonalnych	Zobowiązania wobec banków
Zobowiązania warunkowe udzielone wg ratingu ryzyka		
rating ryzyka 1-4-	7 188 531	383 555
rating ryzyka +5-6-	2 696 078	6 326
rating ryzyka +7 i powyżej	58 102	-
Razem	9 942 711	389 881

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Poza ogólnymi zasadami ograniczania ryzyka kredytowego, Grupa posiada zdefiniowane zasady, specyficzne dla obszaru instytucjonalnego i detalicznego, przyjmowania, oceny, ustanawiania i monitorowania różnych rodzajów zabezpieczeń, w tym gwarancji, poręczeń i podobnych instrumentów wsparcia (zwanych dalej łącznie: zabezpieczeniami). Zasady te służą minimalizowaniu ryzyka rezydualnego związanego z przyjmowaniem zabezpieczeń.

W Grupie w ramach zarządzania ryzykiem kredytowym identyfikuje się ekspozycje „forborne”. Grupa uwzględnia ekspozycje „forborne” zgodnie z wymaganiami sprawozdawczymi wynikającymi ze Standardów Technicznych EBA/ITS/2013/03 oraz z dokumentu 2012/852 wydanych przez ESMA.

Grupa jako „forborne” traktuje ekspozycje, gdzie Grupa udziela dłużnikowi doświadczającemu trudności finansowych preferencyjnych warunków finansowania (np. na warunkach nierynkowych), które w innej sytuacji nie byłyby rozważane. Grupa poprzez preferencyjne warunki finansowania rozumie sytuację, w której np. zmodyfikowane oprocentowanie kredytu jest niższe niż umowna wartość oprocentowania sprzed restrukturyzacji i/lub zmodyfikowane oprocentowanie kredytu jest niższe niż oprocentowanie rynkowe dla danego okresu finansowania i ryzyka kredytowego.

Zakres, w którym zmieniane są warunki finansowania, ustalany jest indywidualnie dla każdego dłużnika, którego dotyczy przedmiotowa sytuacja. W szczególności działania takie obejmują:

- przejęcie aktywów,

- udzielenia nowego, zrestrukturyzowanego zaangażowania w celu częściowej lub całkowitej spłaty istniejącego zaangażowania,
- modyfikację warunków istniejącego zaangażowania, w tym zmiany harmonogramu spłat (np. wydłużenie okresu kredytowania), zmiany oprocentowania należności lub sposobu spłaty, lub redukcji kwoty do spłaty (kwoty głównej lub narosłych odsetek).

Proces nadawania ekspozycjom statusu „forborne” jest ściśle związany z procesem zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym również z procesem rozpoznawania utraty wartości dla ekspozycji.

W przypadku klientów instytucjonalnych Grupa nadaje status „forborne” dla ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, co wiąże się z koniecznością dokonania odpisu w straty części należności.

W przypadku klientów indywidualnych status „forborne” może dotyczyć zarówno ekspozycji z portfela z utratą wartości jak i z portfela bez utraty wartości. Grupa jako „forborne” bez utraty wartości traktuje ekspozycje na których były przeprowadzone działania restrukturyzacyjne, natomiast zmiana warunków finansowania nie implikowała pogorszenia przyszłych strumieni płatności. W takich przypadkach zmiana statusu ekspozycji na „forborne” nie stanowi dowodu utraty wartości.

Ekspozycje ze zmodyfikowanymi warunkami podlegającymi zasadom w zakresie forbearance (ekspozycje forborne) są przedmiotem raportowania regulacyjnego oraz wewnętrznego.

Grupa przyjmuje, że ekspozycje pozostają w statusie „forborne” aż do ich całkowitej spłaty.

Wartość ekspozycji w statusie „forborne” nie jest istotna, w związku z tym Grupa monitoruje te wielkości zbiorczo, bez uwzględnienia różnych podziałów portfela.

Wartości ekspozycji w statusie „forborne” na dzień 30 czerwca 2018 roku:

<i>w tys. zł</i>	Wg stanu na dzień
	30.06.2018
Należności bez rozpoznanej utraty wartości,	20 943 128
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 1), w tym:	19 203 033
podmiotów sektora niefinansowego	17 063 747
klientów instytucjonalnych	10 787 250
klientów indywidualnych	6 276 497
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 2), w tym:	1 740 095
podmiotów sektora niefinansowego	1 740 081
klientów instytucjonalnych	1 085 025
klientów indywidualnych	655 056
Należności z rozpoznaną utratą wartości (Etap 3), w tym:	755 342
podmiotów sektora niefinansowego	755 342
klientów instytucjonalnych, w tym:	378 341
„forborne”	80 698
klientów indywidualnych, w tym:	377 001
„forborne”	21 086
Należności od klientów brutto razem, w tym:	21 698 470
podmiotów sektora niefinansowego	19 559 170
klientów instytucjonalnych, w tym:	12 250 616
„forborne”	80 698
klientów indywidualnych, w tym:	7 308 554
„forborne”	21 086
Odpisy z tytułu utraty wartości, w tym:	(668 590)
na należności „forborne”	(61 189)
Należności od klientów netto, razem, w tym:	21 029 880
należności „forborne”	40 595

Wartości ekspozycji w statusie „forborne” na dzień 31 grudnia 2017 roku:

w tys. zł	Wg stanu na dzień 31.12.2017*
Należności bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	19 714 214
podmiotów sektora niefinansowego	17 718 859
klientów instytucjonalnych	10 946 509
klientów indywidualnych	6 772 350
Należności z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	722 602
podmiotów sektora niefinansowego	705 466
klientów instytucjonalnych, w tym:	385 151
„forborne”	77 706
klientów indywidualnych, w tym:	320 315
„forborne”	19 556
Należności od klientów brutto razem, w tym:	20 436 816
podmiotów sektora niefinansowego	18 424 326
klientów instytucjonalnych, w tym:	11 331 661
„forborne”	77 706
klientów indywidualnych, w tym:	7 092 665
„forborne”	19 556
Odpisy z tytułu utraty wartości, w tym:	(587 783)
na należności „forborne”	(58 855)
Należności od klientów netto, razem, w tym:	19 849 033
należności „forborne”	38 407

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Ryzyko płynności

Ryzyko płynności jest definiowane jako niebezpieczeństwo niewywiązania się Grupy z wykonania wymagalnych zobowiązań finansowych wobec klientów i kontrahentów.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest terminowe wywiązanie się Grupy z wszystkich zobowiązań wobec swoich klientów oraz zabezpieczenie środków, w celu terminowego rozliczenia wszystkich transakcji na rynku pieniężnym.

W okresie pierwszej połowy 2018 roku w Grupie nie wprowadzono istotnych zmian w procesach, procedurach, systemach oraz politykach dotyczących zarządzania ryzykiem płynności.

Regulacyjne miary płynności, wskaźniki M1-M4 i LCR, kształtowały się na bezpiecznym poziomie i wynosiły:

	30.06.2018	31.12.2017	Zmiana
M1 – Luka płynności krótkoterminowej (w tys. PLN)	6 548 949	8 380 500	(1 831 551)
M2 – Współczynnik płynności krótkoterminowej	1,20	1,37	(0,17)
M3 - Współczynnik pokrycia aktywów niepięnych funduszami własnymi	5,38	9,78	(4,40)
M4 - Współczynnik pokrycia aktywów niepięnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi	1,39	1,54	(0,15)
LCR	125%	145%	(20) pp

Poniżej przedstawione zostały wielkości skumulowanej urealnionej luki płynności oraz poziom aktywów płynnych na dzień 30 czerwca 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku.

Skumulowana urealniona luka płynności na dzień 30 czerwca 2018 roku:

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	17 233 519	356 784	474 702	282 765	25 753 440
Zobowiązania i kapitał własny	9 125 709	4 519 872	73 239	-	30 382 390
Luka bilansowa w danym okresie	8 107 810	(4 163 088)	401 463	282 765	(4 628 950)
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wpływy	21 259 934	5 782 324	8 329 785	6 950 093	17 920 670
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wypływy	21 273 920	5 825 981	8 500 538	7 017 403	17 979 375

Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za okres 6 miesięcy kończący się 30 czerwca 2018 roku

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Luka pozabilansowa w danym okresie	(13 986)	(43 657)	(170 753)	(67 310)	(58 705)
Potencjalne wykorzystanie przyznaných linii kredytowych	675 125	411 575	522 272	-	(1 608 972)
Luka skumulowana	7 418 699	2 800 379	2 508 817	2 724 272	(354 411)

Skumulowana urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2017 roku*:

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	16 614 355	339 546	430 224	267 540	25 385 931
Zobowiązania i kapitał własny	7 108 604	4 079 663	41 611	1 630	31 806 088
Luka bilansowa w danym okresie	9 505 751	(3 740 117)	388 613	265 910	(6 420 157)
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wpływy	12 417 617	4 304 596	6 233 162	4 916 266	15 796 336
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wypływy	12 595 697	4 368 368	6 280 209	5 114 049	15 629 002
Luka pozabilansowa w danym okresie	(178 080)	(63 772)	(47 047)	(197 783)	167 334
Potencjalne wykorzystanie przyznaných linii kredytowych	693 017	657 996	191 768	-	(1 542 781)
Luka skumulowana	8 634 654	4 172 769	4 322 567	4 390 694	(319 348)

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Aktywa płynne i skumulowana luka płynności do 1 roku:

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017	Zmiana
Aktywa płynne, w tym:	18 329 874	18 805 370	(475 496)
rachunek nostro w NBP i stabilna część gotówki	338 935	222 023	116 912
dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	2 282 192	1 143 908	1 138 284
dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody*	15 708 747	17 439 439	(1 730 692)
Skumulowana luka płynności do 1 roku	2 508 817	4 322 567	(1 813 750)
Wskaźnik pokrycia luki przez aktywa płynne	Pozytywna luka	Pozytywna luka	-

*Odpowiada pozycji „Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży” według MSR 39.

Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe określane jest jako ryzyko negatywnego wpływu na wynik finansowy oraz wartość funduszy własnych Grupy, zmiany rynkowych stóp procentowych, kursów walutowych, kursów akcji, cen towarów oraz wszelkich parametrów zmienności tych stóp, kursów i cen.

Celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest zapewnienie, że rozmiary ponoszonego ryzyka w ramach Grupy odpowiadają poziomowi akceptowalnemu przez akcjonariuszy oraz instytucje nadzoru bankowego, jak również zapewnienie, że wszystkie ekspozycje na ryzyko rynkowe są właściwie odzwierciedlone w kalkulowanych miarach ryzyka przekazywanych do wiadomości odpowiednim osobom i organom zarządzającym.

W okresie pierwszej połowy 2018 roku w Grupie nie wprowadzono istotnych zmian w procesach, procedurach, systemach oraz politykach dotyczących zarządzania ryzykiem rynkowym.

W zarządzaniu ryzykiem rynkowym wyodrębniono dwa rodzaje portfeli: handlowe i bankowe.

Do portfeli bankowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- analiza luki stopy procentowej,
- metoda kosztów zamknięcia otwartych pozycji odsetkowych (*Value-at-Close*)/całkowitego zwrotu z portfela (*Total Return*),
- metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (*Interest Rate Exposure, IRE*),
- testy warunków skrajnych.

Analiza luki stopy procentowej wykorzystuje harmonogram zapadalności lub przeszacowania pozycji bilansowych oraz instrumentów pochodnych ujmowanych w ramach rachunkowości zabezpieczeń lub zakwalifikowanych jako zabezpieczenia

ekonomiczne, w celu ustalenia różnic pomiędzy pozycjami, których termin zapadalności lub aktualizacji oprocentowania przypada na dany przedział czasowy.

Generalną zasadą w analizie luki oprocentowania jest klasyfikacja transakcji do poszczególnych pasm przeszacowania pozycji z portfeli bankowych wg kontraktowych lub zakładanych terminów zmian oprocentowania transakcji.

Przyjmuje się, że:

- transakcje ze stałą stopą oprocentowania (takie jak: depozyty terminowe, lokaty międzybankowe, portfel dłużnych papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody o oprocentowaniu stałym, kredyty udzielone zarówno spłacane w całości w dniu zapadalności, jak i spłacane w ratach) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty zapadalności lub wymagalności,
- transakcje ze stopą zmienną, aktualizowaną w cyklicznych stałych okresach (głównie kredyty udzielone z oprocentowaniem ustalonym w oparciu o stopę np. WIBOR 1M) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty najbliższej aktualizacji oprocentowania,
- transakcje o oprocentowaniu zmiennym administrowanym (tzn. zmiana wysokości oprocentowania oraz jej termin zastrzeżona jest do wyłącznej decyzji Banku), bądź o niezdefiniowanym terminie zapadalności lub aktualizacji oprocentowania klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie historycznie zaobserwowanych lub ekspercko przyjętych przesunięć momentu i wielkości zmiany oprocentowania danej pozycji w stosunku do zmiany rynkowych stóp procentowych (model minimalizacji zmienności marży na produkcie). W Grupie do tych transakcji/pozycji bilansu zalicza się m.in: rachunki bieżące, kredyty kartowe, kredyty w rachunku bieżącym. Dodatkowo uwzględnia się wcześniejsze spłaty kredytów w oparciu o analizę faktycznych spłat dokonywanych przez klientów przed terminem i na tej podstawie ustalany jest profil aktualizacji oprocentowania produktu, dotyczy to w szczególności kredytów ratalnych,
- transakcje niewrażliwe na zmiany stóp procentowych, do których zalicza się gotówkę, majątek trwały, kapitał, pozostałe aktywa/zobowiązania, zalicza się do najdłuższego pasma przeszacowania,
- transakcje bezpośrednio zawierane przez Sub-Sektor Rynków Finansowych na potrzeby zarządzania ryzykiem stóp procentowych oraz płynności (portfel własny Sub-Sektora Rynków Finansowych) klasyfikowane są do odpowiednich pasm przeszacowania zawsze na podstawie dat zawartych w kontrakcie.

Metoda wartości zamknięcia luki stóp procentowych (Value-at-Close) określa wartość ekonomiczną lub „godziwą” pozycji, analogiczną do wyceny rynkowej portfela handlowego. Całkowity zwrot na portfelu to suma zmian wartości zamknięcia luki stóp procentowych, naliczonych odsetek oraz zysków/strat ze sprzedaży aktywów lub anulowania zobowiązań.

Metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (IRE) służy do pomiaru potencjalnego wpływu określonego przesunięcia równoległego krzywych stóp procentowych na dochód odsetkowy z księgi bankowej przed opodatkowaniem, który może być uzyskany w określonym przedziale czasu. Jest to miara perspektywna, analogiczna do wskaźnika czynników wrażliwości (*Factor Sensitivity*) w przypadku portfeli handlowych. Przy czym przyjmuje się, że w standardowych warunkach przesunięcie stóp procentowych jest identyczne dla każdej waluty i wynosi 100 pkt bazowych w górę. Miara IRE jest kalkulowana dla pozycji w każdej walucie odrębnie w horyzoncie dziesięciu lat, przy czym do bieżącego monitorowania oraz limitowania pozycji ryzyka stóp procentowych portfeli bankowych stosowane są zasadniczo miary IRE w horyzoncie jednego roku i pięciu lat.

Poniżej przedstawione są miary IRE dla Grupy na dzień 30 czerwca 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku. Zestawienie prezentowane jest odrębnie dla głównych walut PLN, USD i EUR, stanowiących łącznie ponad 90% bilansu Grupy.

w tys. zł	30.06.2018		31.12.2017	
	IRE 12M	IRE 5L	IRE 12M	IRE 5L
PLN	21 421	91 226	29 217	163 736
USD	19 168	34 754	18 002	32 083
EUR	(3 120)	(6 353)	(409)	(6 467)

Testy warunków skrajnych mierzą potencjalny wpływ istotnych zmian w poziomie lub kształcie krzywych stóp procentowych na pozycje otwierane w portfelu bankowym.

Grupa dokonuje testów warunków skrajnych dla zdefiniowanych scenariuszy ruchów stóp procentowych stanowiących kombinacje ruchów czynników rynkowych zdefiniowanych jako zmiany znaczące (large move) i kryzysowe (stress move) występujących zarówno w kraju, jak i zagranicą. Wielkości zakładanych przesunięć czynników rynkowych rewidowane są co najmniej raz do roku i odpowiednio dostosowywane do zmian rynkowych warunków działania Grupy.

Departament Zarządzania Aktywami i Pasywami w Sub-Sektorze Rynków Finansowych prowadzi działalność w zakresie papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody w Grupie. Określa się trzy podstawowe cele działalności w ramach portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody:

- zarządzanie płynnością finansową,
- zabezpieczenie przed ryzykiem przejmowanym przez Sub-Sektor Rynków Finansowych z innych jednostek organizacyjnych Banku lub podmiotów Grupy,
- otwieranie własnych pozycji ryzyka stóp procentowych w portfelach Grupy przez Sub-Sektor Rynków Finansowych.

Aby uniknąć nadmiernych wahań wartości funduszy kapitałowych Banku, spowodowanych przez przeszacowanie aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, ustala się maksymalne limity pozycji DV01

(Dollar Value of 1 basis point), która określa potencjalną zmianę wartości pozycji ryzyka dla danej krzywej stóp procentowych w określonym punkcie węzłowym krzywej (do którego sprowadzane są wszystkie przepływy pieniężne w ustalonym przedziale czasowym), spowodowaną przesunięciem rynkowej stopy procentowej o jeden punkt bazowy w górę dla tego typu portfeli. Limity dotyczą również pozycji otwartych w instrumentach pochodnych (np. transakcjach swap stóp procentowych), przeprowadzanych w celu zabezpieczenia wartości godziwej portfela.

Poziom ryzyka określonego miarą DV01 dla portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody z uwzględnieniem transakcji zabezpieczających, zawartych w ramach programu zabezpieczeń (Fair Value Hedge Accounting Program) w podziale na portfele w poszczególnych walutach przedstawiony jest w tabeli poniżej:

w tys. zł	30.06.2018			Ogółem w okresie 01.01.2018 – 30.06.2018		
	Ogółem	Papiery wartościowe	IRS	Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	(2 798)	(2 798)	-	(2 219)	(1 461)	(3 032)
USD	(16)	(16)	-	(16)	(15)	(18)
EUR	(429)	(429)	-	(415)	(389)	(450)

w tys. zł	30.06.2017			Ogółem w okresie 01.01.2017 – 30.06.2017		
	Ogółem	Papiery wartościowe	IRS	Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	(1 086)	(2 394)	1 308	(771)	(487)	(1 474)
USD	(244)	(244)	-	(153)	(44)	(255)
EUR	(535)	(535)	-	(545)	(423)	(593)

Ryzyko bazowe oraz ryzyko opcji klienta portfela bankowego ocenione zostały jako niematerialne.

Do portfeli handlowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- metoda czynników wrażliwości (*Factor Sensitivity*),
- metoda wartości narażonej na ryzyko (VaR),
- testy warunków skrajnych.

Czynniki wrażliwości mierzą zmianę wartości pozycji w danym instrumencie bazowym w przypadku określonej zmiany czynnika ryzyka rynkowego (np. zmiana o 1 punkt bazowy w oprocentowaniu w danym punkcie na krzywej stopy procentowej, zmiana o 1% w kursie walutowym lub cenie akcji).

W przypadku stóp procentowych miarą wrażliwości jest DV01 (Dolar Value of 1 basis point), która określa potencjalną zmianę wartości pozycji ryzyka dla danej krzywej stóp procentowych w określonym punkcie węzłowym krzywej (do którego sprowadzane są wszystkie przepływy pieniężne w ustalonym przedziale czasowym) spowodowaną przesunięciem rynkowej stopy procentowej o jeden punkt bazowy w górę.

W odniesieniu do ryzyka walutowego wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji walutowej w danej walucie.

W przypadku pozycji w kapitałowych papierach wartościowych wielkość współczynnika wrażliwości jest równa, co do wartości wielkości pozycji netto w danym instrumencie (akcji, indeksie, jednostce udziałowej).

Miarą zintegrowaną ryzyka rynkowego portfeli handlowych, łączącą wpływ pozycji w poszczególnych czynnikach ryzyka i uwzględniającą efekt korelacji pomiędzy zmiennościami poszczególnych czynników, jest wartość narażona na ryzyko (VaR). Miara VaR jest stosowana do oszacowania potencjalnego spadku wartości pozycji lub portfela w normalnych warunkach rynkowych, przy ustalonym poziomie ufności i w określonym czasie. W przypadku pozycji otwieranych w portfelu handlowym Grupy wartość VaR jest obliczana przy zastosowaniu 99% poziomu ufności i jednodniowego okresu utrzymania.

Zarówno wskaźnik DV01, jak i wskaźnik VaR dla portfela handlowego są obliczane jako kwota netto bez zabezpieczenia ekonomicznego portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, tzn. bez instrumentów pochodnych mających zabezpieczyć wartość godziwą portfela. Ekspozycja na ryzyko takich transakcji jest kontrolowana poprzez odpowiednie metody pomiaru ryzyka i ograniczana za pomocą limitów ryzyka portfeli bankowych.

W cyklu dziennym dokonywana jest analiza scenariuszy warunków skrajnych (stress test), przy założeniu większych niż przyjęte w pomiarze wartości zagrożonej, zmian czynników ryzyka oraz pominięciu historycznie obserwowanych korelacji pomiędzy tymi czynnikami.

Grupa notuje ekspozycje ryzyka rynkowego portfeli handlowych w ponad dwudziestu walutach zarówno w przypadku pozycji walutowych jak i ekspozycji na ryzyko stóp procentowych, przy czym tylko w przypadku kilku walut ekspozycje są znaczące. Dla dużej grupy walut ekspozycje wynikają z niepełnego dopasowania transakcji zawartych na zlecenie klienta i transakcji domykających z innymi kontrahentami rynków hurtowych. Znaczące ekspozycje na ryzyko rynkowe otwierane są w przypadku PLN, walut rynków wysokorozwiniętych (przede wszystkim USD oraz EUR; rzadziej GBP, CHF, JPY) oraz walut krajów Europy Środkowej.

Wartości znaczących ekspozycji na ryzyko stóp procentowych portfeli handlowych w ujęciu miary DV01 w okresie I półrocza 2018 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017	W okresie 01.01.2018 – 30.06.2018			W okresie 01.01.2017 – 30.06.2017		
			Średnia	Maksimum	Minimum	Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	(289)	313	131	720	(710)	348	777	(242)
EUR	134	73	42	168	(61)	(18)	80	(127)
USD	35	9	38	98	(21)	(8)	34	(139)

Struktura walutowa utrzymywanych pozycji w I półroczu 2018 roku nie zmieniła się w porównaniu z rokiem 2017, nadal dominowały pozycje w walucie krajowej, USD i EUR. Średnie wielkości ekspozycji na ryzyko stóp procentowych PLN pozostawały na niższym poziomie niż w 2017 roku, podczas gdy pozycje denominowane w EUR i USD były średnio wyższe. Apetyt na ryzyko w instrumentach denominowanych w PLN wyniósł 289 tys. zł, a pozycje w EUR 134 tys. zł. Największe ekspozycje przyjmowane były w walucie krajowej i EUR i wynosiły odpowiednio 720 tys. zł oraz 168 tys. zł.

Poziom ryzyka określonego miarą VaR (bez uwzględnienia zabezpieczeń ekonomicznych portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody) w podziale na pozycje ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej w okresie I półrocza 2018 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017	W okresie 1.01.2018 – 30.06.2018			W okresie 1.01.2017 – 30.06.2017		
			Średnia	Maksimum	Minimum	Średnia	Maksimum	Minimum
Ryzyko walutowe	1 076	289	665	2 136	127	1 028	4 940	100
Ryzyko stóp procentowych	4 307	3 499	4 239	8 642	1 682	5 031	8 746	1 442
Ryzyko spreadu	3 757	6 202	5 349	7 509	3 470	4 804	6 278	2 313
Ryzyko ogółem	5 890	7 347	7 705	11 206	4 371	10 432	15 198	3 365

Ogólny średni poziom ryzyka cenowego portfeli handlowych w pierwszej połowie 2018 roku był o 26% niższy od średniego poziomu zanotowanego w I półroczu 2017 roku i kształtował się na poziomie około 7,7 mln zł, głównie jako wynik ekspozycji na ryzyko stóp procentowych. Jeśli chodzi o maksymalne poziomy ryzyka, to w przypadku ryzyka stóp procentowych i ryzyka cenowego całego portfela handlowego były one niższe w porównaniu z rokiem ubiegłym. Maksymalny poziom ryzyka cenowego osiągnął wartość 11,2 mln zł, podczas gdy w I półroczu 2017 roku był na poziomie 15,2 mln zł.

Ryzyko instrumentów kapitałowych

Podstawowym podmiotem Grupy prowadzącym działalność w zakresie instrumentów kapitałowych jest Dom Maklerski Banku Handlowego S.A. (DMBH). Stosownie do swojego podstawowego zakresu działalności DMBH jest uprawniony do podejmowania ryzyka cenowego portfela handlowego akcji, praw do akcji, znajdujących się lub mających się znaleźć w obrocie na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. (GPW) lub BondSpot, kontraktów Futures na index WIG20 i Indeksowanych Jednostek Udziałowych, a także akcji na giełdach zagranicznych tych spółek, które są notowane jednocześnie na GPW. Ryzyko cenowe portfela instrumentów DMBH ograniczane jest limitami wolumenowymi dla poszczególnych rodzajów instrumentów finansowych oraz progami ostrzegawczymi dla koncentracji dla poszczególnych emitentów. Dla DMBH stosowane są również progi ostrzegawcze potencjalnej straty dla scenariuszy warunków skrajnych oraz skumulowanej zrealizowanej straty na portfelu handlowym.

Ekspozycja walutowa Grupy

Ekspozycję walutową Grupy według podstawowych walut przedstawia poniższa tabela:

30.06.2018

w tys. zł	Operacje bilansowe		Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych		Pozycja netto
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania	
EUR	4 249 816	4 432 311	16 745 927	16 606 430	(42 998)
USD	1 513 596	3 587 938	19 571 279	17 501 948	(5 011)
GBP	29 057	371 012	969 117	627 525	(363)
CHF	581 848	209 302	2 371 257	2 742 396	1 407
Pozostałe waluty	30 425	164 033	1 474 833	1 325 052	16 173
	6 404 742	8 764 596	41 132 413	38 803 351	(30 792)

31.12.2017

w tys. zł	Operacje bilansowe		Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych		Pozycja netto
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania	
EUR	3 740 247	4 466 023	15 467 548	14 648 480	93 292
USD	1 103 591	3 751 787	11 883 166	9 222 515	12455
GBP	14 454	396 063	412 574	31195	(230)
CHF	339 293	223 461	1 685 061	1 791 647	9 246
Pozostałe waluty	38 561	211 370	1 872 809	1 680 813	19187
	5 236 146	9 048 704	31 321 158	27 374 650	133 950

Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne należy rozumieć jako możliwość poniesienia strat w wyniku niewłaściwych lub zawodnych procesów wewnętrznych, czynników ludzkich, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych.

Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko technologiczne i techniczne, outsourcingu, nadużyć/defraudacji, prania pieniędzy, bezpieczeństwa informacji, zdarzeń zewnętrznych (ciągłości działania), podatkowe i rachunkowe, produktu, prawne, modeli, kadrowe, koncentracji, niewłaściwego postępowania, jak również ryzyko utraty reputacji, związane ze zdarzeniami ryzyka operacyjnego, z praktykami biznesowymi oraz rynkowymi, a także ryzyka wkomponowane w inne rodzaje ryzyka (np. kredytowe, kontrahenta, płynności, braku zgodności).

Ryzyko operacyjne nie obejmuje ryzyka strategicznego i ryzyka potencjalnych strat wynikających z decyzji związanych z podejmowaniem ryzyka kredytowego, rynkowego, ryzyka płynności lub ryzyka związanego z działalnością ubezpieczeniową.

W okresie pierwszej połowy 2018 roku w Grupie nie wprowadzono istotnych zmian w procesach, procedurach, systemach oraz politykach dotyczących zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Adekwatność kapitałowa

W I półroczu 2018 roku, jak również I półroczu 2017 roku Grupa spełniała obowiązujące normy ostrożnościowe w zakresie adekwatności kapitałowej. Współczynnik kapitałowy ustalany jest zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

6. Wynik z tytułu odsetek

w tys. zł	II kwartał	I półrocze	II kwartał*	I półrocze*
	01.04. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2018	01.04. - 30.06. 2017	01.01. - 30.06. 2017
Przychody z tytułu odsetek				
z tytułu aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
operacji z Bankiem Centralnym	1 578	3 307	4 151	8 211
należności od banków	7 274	12 159	5 989	11 955
należności od klientów, z tego:	234 424	468 486	228 032	447 345
podmiotów sektora finansowego	14 265	27 252	12 445	24 356
podmiotów sektora niefinansowego, w tym:	220 159	441 234	215 587	422 989
od kart kredytowych	70 691	141 615	69 656	139 840
z tytułu aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody				
inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody**	62 477	134 358	77 130	150 497
Przychody o podobnym charakterze				
z tytułu aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy				
dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	8 803	22 373	3 686	11 823
zobowiązań z ujemną stopą procentową	2 426	4 281	1 720	3 207
instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń	-	-	9 181	9 181
	316 982	644 964	329 889	642 219
Koszty odsetek i koszty o podobnym charakterze				
z tytułu zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
zobowiązań wobec banków	(8 426)	(21 930)	(8 064)	(15 188)
zobowiązań wobec podmiotów sektora finansowego	(16 053)	(29 910)	(13 219)	(26 183)

Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za okres 6 miesięcy kończący się 30 czerwca 2018 roku

	II kwartał 01.04. - 30.06. 2018	I półrocze 01.01. - 30.06. 2018	II kwartał* 01.04. - 30.06. 2017	I półrocze* 01.01. - 30.06. 2017
<i>w tys. zł</i>				
zobowiązań wobec podmiotów sektora niefinansowego	(21 456)	(40 985)	(27 877)	(58 759)
kredytów i pożyczek otrzymanych	(60)	(133)	(129)	(306)
z tytułu zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy				
aktywów z ujemną stopą procentową	(392)	(536)	(373)	(650)
instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń	-	(3 709)	(16 154)	(22 784)
	(46 387)	(97 203)	(65 816)	(123 870)
Wynik z tytułu odsetek	270 595	547 761	264 073	518 349

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Odpowiada pozycji „Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze z tytułu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży” według MSR 39.

7. Wynik z tytułu opłat i prowizji

	II kwartał 01.04. - 30.06. 2018	I półrocze 01.01. - 30.06. 2018	II kwartał 01.04. - 30.06. 2017	I półrocze 01.01. - 30.06. 2017
<i>w tys. zł</i>				
Przychody z tytułu opłat i prowizji				
z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych i inwestycyjnych*	19 593	42 515	25 410	50 287
z tytułu kart płatniczych i kredytowych	39 571	77 382	39 109	76 799
z tytułu realizacji zleceń płatniczych	26 552	52 845	26 715	52 100
z tytułu usług powierniczych*	23 022	43 284	24 052	46 377
z tytułu działalności maklerskiej	9 458	23 823	18 791	32 204
z tytułu świadczenia usług zarządzania środkami na rachunkach klientów	6 196	13 440	5 801	12 727
z tytułu udzielonych gwarancji	4 739	9 530	4 733	9 184
z tytułu udzielonych zobowiązań o charakterze finansowym	2 002	3 829	1 780	3 234
inne, w tym:	28 551	56 551	30 349	49 170
z tytułu produktów ratalnych w karcie kredytowej	6 742	13 292	6 673	13 113
	159 684	323 199	176 740	332 082
Koszty z tytułu opłat i prowizji				
z tytułu kart płatniczych i kredytowych	(8 047)	(16 758)	(7 069)	(14 247)
z tytułu działalności maklerskiej	(2 990)	(6 355)	(4 430)	(8 439)
z tytułu opłat KDPW	(4 544)	(9 199)	(5 022)	(10 056)
z tytułu opłat brokerskich	(1 223)	(2 625)	(1 050)	(2 136)
inne	(4 065)	(7 850)	(3 796)	(7 538)
	(20 869)	(42 787)	(21 367)	(42 416)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	138 815	280 412	155 373	289 666

*Od I kwartału 2018 roku wynagrodzenie Grupy z tytułu dystrybucji obligacji strukturyzowanych dla klientów Sektora Bankowości Detalicznej, prezentowane dotąd w przychodach z tytułu opłat i prowizji z tytułu usług powierniczych, zostało przeniesione do linii przychodów z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych i inwestycyjnych. Dane porównywalne zostały odpowiednio przekształcone.

Wynik z tytułu opłat i prowizji za I półrocze 2018 roku zawiera przychody prowizyjne (inne niż objęte kalkulacją efektywnej stopy procentowej), które odnoszą się do aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy w kwocie 96 054 tys. zł (za I półrocze 2017 roku: 88 207 tys. zł) oraz koszty prowizyjne w kwocie 18 819 tys. zł (za I półrocze 2017 roku: 16 060 tys. zł).

8. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji

<i>w tys. zł</i>	II kwartał 01.04. - 30.06. 2018	I półrocze 01.01. - 30.06. 2018	II kwartał 01.04. - 30.06. 2017	I półrocze 01.01. - 30.06. 2017
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy				
z instrumentów dłużnych	8 914	36 941	1 850	816
z instrumentów kapitałowych	(2 191)	(5 034)	(897)	893
z instrumentów pochodnych, w tym:	14 949	40 785	(4 447)	(1 929)
na stopę procentową	12 022	34 119	(6 073)	(1 789)
	21 672	72 692	(3 494)	(220)
Wynik z pozycji wymiany				
z tytułu operacji wymiany na walutowych instrumentach pochodnych	243 756	250 838	(92 213)	(117 692)
z tytułu różnic kursowych (rewaluacja)	(170 241)	(130 787)	176 003	270 843
	73 515	120 051	83 790	153 151
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	95 187	192 743	80 296	152 931

Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji za I półrocze 2018 roku zawiera zmianę netto wartości korekty wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlającej ryzyko kredytowe kontrahenta oraz korekty wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlającej własne ryzyko kredytowe w wysokości (5 159) tys. zł (za I półrocze 2017 roku: (722) tys. zł). Prezentowany w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy z instrumentów pochodnych”.

Wynik na instrumentach dłużnych zawiera wynik netto na obrocie rządowymi papierami wartościowymi, dłużnymi instrumentami komercyjnymi i instrumentami rynku pieniężnego przeznaczonymi do obrotu.

Wynik na instrumentach pochodnych zawiera wynik netto z tytułu transakcji związanych z swapami na stopy procentowe, opcjami, futuresami i innymi instrumentami pochodnymi.

Wynik z pozycji wymiany walutowej zawiera zyski i straty z wyceny aktywów i zobowiązań denominowanych w walucie obcej oraz na walutowych instrumentach pochodnych, takich jak: forward, CIRS i opcje. Wynik z pozycji wymiany zawiera również marżę zrealizowaną na bieżących i terminowych transakcjach walutowych.

9. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych

<i>w tys. zł</i>	II kwartał 01.04. - 30.06. 2018	I półrocze 01.01. - 30.06. 2018	II kwartał 01.04. - 30.06. 2017	I półrocze 01.01. - 30.06. 2017
Pozostałe przychody operacyjne				
Przychody z tytułu świadczonych usług na rzecz jednostek powiązanych spoza Grupy Kapitałowej	1 338	3 376	1 034	3 764
Przychody z wynajmu powierzchni biurowych	1 851	3 957	2 253	4 534
Rozwiązanie rezerwy na sprawy sporne (netto)	42	106	-	-
Przychody z tytułu aktualizacji odpisów na majątek trwały	-	-	4 059	4 059
Inne, w tym:	2 940	15 331	2 041	4 565
z tytułu zwrotu kosztów sądowych i egzekucyjnych	715	1 418	689	1 453
	6 171	22 770	9 387	16 922
Pozostałe koszty operacyjne				
Koszty postępowania ugodowego i windykacji	(1 927)	(4 450)	(2 761)	(5 247)
Koszty dotyczące utrzymania aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia	(14)	(26)	(21)	(49)
Utworzenie rezerwy na sprawy sporne (netto)	-	-	294	(4 951)
Inne, w tym:	(5 571)	(9 395)	(4 101)	(7 848)
z tytułu darowizn	(985)	(2 075)	(884)	(1 788)
	(7 512)	(13 871)	(6 589)	(18 095)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	(1 341)	8 899	2 798	(1 173)

10. Koszty działania i koszty ogólnego zarządu

w tys. zł	II kwartał	I półrocze	II kwartał	I półrocze
	01.04. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2018	01.04. - 30.06. 2017	01.01. - 30.06. 2017
Koszty pracownicze				
Koszty związane z wynagrodzeniami, w tym:	(95 805)	(197 862)	(101 605)	(199 519)
koszty związane ze świadczeniami emerytalnymi	(6 827)	(13 642)	(12 849)	(20 140)
Premie i nagrody, w tym:	(16 221)	(40 848)	(22 968)	(38 855)
pracownicze świadczenia kapitałowe	(712)	(3 391)	(197)	(1 344)
Koszty ubezpieczeń społecznych	(15 609)	(36 974)	(17 196)	(35 997)
	(127 635)	(275 684)	(141 769)	(274 371)
Koszty ogólnoadministracyjne				
Koszty opłat telekomunikacyjnych i sprzętu komputerowego	(46 427)	(89 879)	(46 374)	(95 910)
Koszty usług obcych, w tym doradczych, audytorskich i konsultacyjnych	(13 574)	(28 267)	(12 122)	(26 946)
Koszty wynajmu i utrzymania nieruchomości	(15 761)	(32 074)	(15 812)	(32 918)
Reklama i marketing	(12 435)	(27 430)	(15 485)	(23 827)
Koszty usług zarządzania gotówką, koszty usług KIR i inne koszty transakcyjne	(9 823)	(18 812)	(8 629)	(17 816)
Koszty usług zewnętrznych dotyczące dystrybucji produktów bankowych	(10 436)	(18 986)	(6 912)	(13 646)
Koszty usług pocztowych, materiałów biurowych i poligrafii	(2 269)	(3 947)	(2 484)	(4 827)
Koszty szkoleń i edukacji	(377)	(728)	(474)	(941)
Koszty nadzoru bankowego i kapitałowego	(50)	(3 121)	(79)	(3 056)
Koszty na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	(3 465)	(54 705)	(2 622)	(66 016)
Pozostałe koszty	(19 329)	(35 337)	(18 356)	(37 168)
	(133 946)	(313 286)	(129 349)	(323 071)
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu razem	(261 581)	(588 970)	(271 118)	(597 442)

Koszty pracownicze zawierają koszty następujących świadczeń dla obecnych i byłych członków Zarządu Banku:

w tys. zł	01.01 – 30.06.2018	01.01 – 30.06.2017
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	6 442	6 084
Długoterminowe świadczenia pracownicze	1 619	796
Nagrody kapitałowe	1 591	1 789
	9 652	8 669

Zmiana stanu rezerwy restrukturyzacyjnej

Poniżej zaprezentowano zmianę stanu rezerwy restrukturyzacyjnej utworzonej na koszty rozpoczętej w 2013 roku restrukturyzacji zatrudnienia i sieci placówek bankowości detalicznej.

w tys. zł	01.01. – 30.06.2018		01.01. – 30.06.2017	
	Rezerwa na restrukturyzację zatrudnienia	Rezerwa na restrukturyzację sieci placówek	Rezerwa na restrukturyzację zatrudnienia	Rezerwa na restrukturyzację sieci placówek
Stan na dzień 1 stycznia	429	1 928	4 171	7 647
Zmniejszenia:				
wykorzystanie rezerw	-	(461)	(2 399)	(4 687)
rozwiązanie rezerw	(429)	-	(121)	(66)
Stan na koniec okresu	-	1 467	1 651	2 894

w tys. zł	01.01. – 31.12.2017	
	Rezerwa na restrukturyzację zatrudnienia	Rezerwa na restrukturyzację sieci placówek
Stan na dzień 1 stycznia	4 171	7 647
Zmniejszenia:		
wykorzystanie rezerw	(3 383)	(5 377)
rozwiązanie rezerw	(359)	(342)
Stan na koniec okresu	429	1 928

11. Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe

w tys. zł	II kwartał	I półrocze	II kwartał*	I półrocze*
	01.04. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2018	01.04. - 30.06. 2017	01.01. - 30.06. 2017
Wynik z tytułu utraty wartości należności od banków				
utworzenie odpisów	(777)	(3 021)	(146)	(270)
odwrócenie odpisów	1 001	1 609	163	363
	224	(1 412)	17	93
Wynik z tytułu utraty wartości należności od klientów				
Wynik z tytułu utworzenia i odwrócenia odpisów	(30 515)	(34 267)	(13 311)	(43 157)
utworzenie odpisów	(60 340)	(109 729)	(41 746)	(93 447)
utworzenie odpisów na należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	(12)	(51)	-	(1)
odwrócenie odpisów	30 216	75 865	27 079	47 262
odwrócenie odpisów na należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	84	129	50	127
inne	(463)	(481)	1 306	2 902
Odzyski od sprzedanych wierzytelności, uprzednio spisanych	7	14	(14)	45
	(30 508)	(34 253)	(13 325)	(43 112)
Wynik z tytułu utraty wartości inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody				
odwrócenie odpisów	178	620	-	-
	178	620	-	-
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	(30 106)	(35 045)	(13 308)	(43 019)
utworzenie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	(7 866)	(16 820)	(2 850)	(5 731)
rozwiązanie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	10 980	19 341	2 866	6 044
Wynik rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	3 114	2 521	16	313
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	(26 992)	(32 524)	(13 292)	(42 706)

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

12. Podatek dochodowy

Ujęty w rachunku zysków i strat

w tys. zł	II kwartał	I półrocze	II kwartał	I półrocze
	01.04. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2018	01.04. - 30.06. 2017	01.01. - 30.06. 2017
Bieżący podatek				
Bieżący rok	(69 091)	(107 714)	(68 141)	(96 879)
Korekty z lat ubiegłych	-	(1 120)	-	(797)
	(69 091)	(108 834)	(68 141)	(97 676)

	II kwartał 01.04. - 30.06. 2018	I półrocze 01.01. - 30.06. 2018	II kwartał 01.04. - 30.06. 2017	I półrocze 01.01. - 30.06. 2017
<i>w tys. zł</i>				
Podatek odroczony				
Powstanie i odwrócenie się różnic przejściowych	21 049	9 983	25 173	22 245
	21 049	9 983	25 173	22 245
Razem podatek dochodowy w rachunku zysków i strat	(48 042)	(98 851)	(42 968)	(75 431)

Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej

	II kwartał 01.04. - 30.06. 2018	I półrocze 01.01. - 30.06. 2018	II kwartał 01.04. - 30.06. 2017	I półrocze 01.01. - 30.06. 2017
<i>w tys. zł</i>				
Zysk brutto	230 412	427 063	200 951	276 070
Podatek dochodowy według krajowej stawki podatku (19%)	(43 778)	(81 142)	(38 181)	(52 453)
Odpisy z tytułu utraty wartości niestanowiące kosztów uzyskania przychodu	(269)	751	(354)	(1 761)
Przychody podlegające opodatkowaniu nieujęte w wyniku finansowym	(162)	(1 137)	(312)	(399)
Koszty stanowiące koszty uzyskania przychodu nieujęte w wyniku finansowym	-	-	(4 711)	(4 692)
Przychody niepodlegające opodatkowaniu	1 689	1 747	6 269	6 299
Pozostałe różnice trwałe, w tym pozostałe koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodu	(5 522)	(19 070)	(5 679)	(22 425)
Ogółem obciążenie wyniku	(48 042)	(98 851)	(42 968)	(75 431)
Efektywna stawka podatkowa	20,85%	23,15%	21,38%	27,32%

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach na dzień 30 czerwca 2018 roku związany z aktywami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz wyceną programu określonych świadczeń wynosił (5 639) tys. zł (30 czerwca 2017 roku: 31 757 tys. zł).

13. Zestawienie zmian w pozostałych całkowitych dochodach

Odroczony podatek dochodowy i rekalkulacje ujęte w pozostałych całkowitych dochodach dotyczą wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej odnoszonej na kapitał z aktualizacji wyceny oraz wyceny programu określonych świadczeń odnoszonej na pozostałe kapitały rezerwowe.

<i>w tys. zł</i>	Kwota brutto	Odroczony podatek dochodowy	Kwota netto
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku	(17 513)	3 327	(14 186)
Zmiana wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	124 860	(23 806)	101 054
Wycena sprzedanych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przeniesiona do rachunku zysków i strat	(78 107)	14 840	(63 267)
Całkowite dochody ogółem związane z aktywami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	46 753	(8 966)	37 787
Stan na dzień 30 czerwca 2018 roku	29 240	(5 639)	23 601

<i>w tys. zł</i>	Kwota brutto	Odroczony podatek dochodowy	Kwota netto
Stan na dzień 1 stycznia 2017 roku	(271 083)	51 506	(219 577)
Zmiana wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	117 476	(22 321)	95 155
Wycena sprzedanych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży przeniesiona do rachunku zysków i strat	(15 861)	3 014	(12 847)
Całkowite dochody ogółem związane z aktywami finansowymi dostępnymi do sprzedaży	101 615	(19 307)	82 308
Zyski aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	2 325	(442)	1 883
Stan na dzień 30 czerwca 2017 roku	(167 143)	31 757	(135 386)

14. Należności od banków

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017*
Rachunki bieżące	50 375	54 291
Lokaty	5	499
Kredyty i pożyczki	31	1 092
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	538 495	276 477
Lokaty stanowiące zabezpieczenie operacji instrumentami pochodnymi i transakcji giełdowych	376 273	505 526
Łączna wartość brutto	965 179	837 885
Odpisy z tytułu utraty wartości	(3 975)	(1 111)
Łączna wartość netto razem	961 204	836 774

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Zmianę stanu odpisów z tytułu utraty wartości należności od banków przedstawia się następująco:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu utraty wartości należności od banków				
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na 31 grudnia 2017 roku	-	-	-	(1 111)
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	-	-	(1 236)
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 1 stycznia 2018 roku	(2 223)	(124)	-	(2 347)
Transfer pomiędzy etapami	(180)	180	-	-
Utworzenia/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(1 356)	(56)	-	(1 412)
Różnice kursowe i inne zmiany	(216)	-	-	(216)
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 30 czerwca 2018 roku	(3 975)	-	-	(3 975)

w tys. zł	31.12.2017*
Stan na dzień 1 stycznia	(177)
Zwiększenia (z tytułu):	
utworzenie odpisów	(1 471)
Zmniejszenia (z tytułu):	
rozwiązanie odpisów	512
inne	25
Stan na dzień 31 grudnia	(1 111)

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

15. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu		
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
Banki centralne	199 992	-
Pozostałe banki*	1	1
Inne podmioty finansowe	107 227	48 412
Skarb Państwa	1 974 972	1 095 495
	2 282 192	1 143 908
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	2 082 199	1 143 908
Instrumenty kapitałowe przeznaczone do obrotu	9 598	17 885
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	9 598	17 885

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Instrumenty pochodne	1 240 798	1 018 132
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu razem	3 532 588	2 179 925

*Na dzień 30 czerwca 2018 roku papiery wartościowe (obligacje) emitowane przez banki w kwocie 1 tys. zł są objęte gwarancją Skarbu Państwa (31 grudnia 2017 roku: 1 tys. zł).

Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	78 891	2 184
Instrumenty pochodne	1 539 677	1 351 031
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu razem	1 618 568	1 353 215

Na dzień 30 czerwca 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku Grupa nie posiadała aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych w momencie początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Instrumenty pochodne na dzień 30 czerwca 2018 roku

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Zobowiązania
Instrumenty stopy procentowej	22 800 542	24 782 325	99 897 100	28 759 162	176 239 129	953 328	1 265 994
Instrumenty walutowe	27 657 306	6 740 987	4 207 959	111 230	38 717 482	280 900	266 482
Transakcje na papierach wartościowych	1 546 703	2 278	-	-	1 548 981	376	1 001
Transakcje związane z towarami	91 074	51 160	30 349	-	172 583	6 194	6 200
Instrumenty pochodne ogółem	52 095 625	31 576 750	104 135 408	28 870 392	216 678 175	1 240 798	1 539 677

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2017 roku

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Zobowiązania
Instrumenty stopy procentowej	24 295 666	17 869 973	85 623 135	24 725 360	152 514 134	789 232	927 088
Instrumenty walutowe	17 515 391	5 186 042	3 886 044	126 517	26 713 994	215 185	410 018
Transakcje na papierach wartościowych	484 613	6 030	-	-	490 643	2 120	2 310
Transakcje związane z towarami	53 345	124 505	28 219	-	206 069	11 595	11 615
Instrumenty pochodne ogółem	42 349 015	23 186 550	89 537 398	24 851 877	179 924 840	1 018 132	1 351 031

16. Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
Banki centralne	-	1 399 713
Pozostałe banki**, w tym:	34 781	32 576
obligacje zabezpieczone w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	-	32 576
Inne podmioty finansowe	310 244	82 192
Rządy centralne, w tym:	15 363 722	15 924 958
obligacje zabezpieczone w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	-	2 492 215
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody razem*	15 708 747	17 439 439
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	15 708 747	16 039 726

Skrócone śródroczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za okres 6 miesięcy kończący się 30 czerwca 2018 roku

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
nienotowane na aktywnym rynku	-	1 399 713

*Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

** Na dzień 30 czerwca 2018 roku papiery wartościowe (obligacje) emitowane przez pozostałe banki w kwocie 34 781 tys. zł są objęte gwarancją Skarbu Państwa (31 grudnia 2017 roku: 32 576 tys. zł).

17. Należności od klientów

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017*
Należności od podmiotów sektora finansowego		
Kredyty i pożyczki	529 171	444 754
Nienotowane dłużne aktywa finansowe**	1 201 095	1 200 636
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	72 195	-
Fundusze gwarancyjne i lokaty stanowiące zabezpieczenie	335 503	365 788
Inne należności	1 336	1 312
Łączna wartość brutto	2 139 300	2 012 490
Odpisy z tytułu utraty wartości	(2 034)	(17 473)
Łączna wartość netto	2 137 266	1 995 017
Należności od podmiotów sektora niefinansowego		
Kredyty i pożyczki	17 754 014	16 722 365
Nienotowane dłużne aktywa finansowe**	496 074	496 125
Skupione wierzytelności	1 291 501	1 193 041
Zrealizowane gwarancje i poręczenia	483	1 038
Inne należności***	17 098	11 757
Łączna wartość brutto	19 559 170	18 424 326
Odpisy z tytułu utraty wartości	(666 556)	(570 310)
Łączna wartość netto	18 892 614	17 854 016
Należności od klientów netto razem	21 029 880	19 849 033

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Odpowiada pozycji 'Nienotowane dłużne papiery wartościowe' według MSR 39.

***Na dzień 30 czerwca 2018 roku kwota „Inne należności” zawiera należności z tytułu leasingu w kwocie 2 206 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 3 982 tys. zł).

Zgodnie z wytycznymi Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments wartość należności w Etapie 3 prezentacyjnie powiększa się o naliczone odsetki kontraktowe w łącznej kwocie 418 589 tys. PLN. Konsekwencją takiej prezentacji należności jest wzrost rezerw kredytowych o analogiczną kwotę. Zmiana ta nie miała wpływu na wartość netto należności zakwalifikowanych do Etapu 3.

w tys. zł	30.06.2018
Łączna wartość brutto z uwzględnieniem odsetek kontraktowych w Etapie 3	22 117 059
Odpisy z tytułu utraty wartości z uwzględnieniem odsetek kontraktowych w Etapie 3	(1 087 179)
Łączna wartość netto	21 029 880

Zmianę stanu odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów przedstawia się następująco:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu utraty wartości należności od klientów				
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na 31 grudnia 2017 roku	-	-	-	(587 783)
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	-	-	(86 124)
Reklasyfikacja	-	-	-	5 178
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 1 stycznia 2018 roku	(54 767)	(76 847)	(537 115)	(668 729)

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Transfer pomiędzy etapami	710	(439)	(271)	-
Utworzenia/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(5 089)	(2 179)	(26 999)	(34 267)
Zmniejszenie stanu odpisów w związku ze spisaniem	-	-	35 650	35 650
Różnice kursowe i inne zmiany	(357)	(264)	(623)	(1 244)
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 30 czerwca 2018 roku	(59 503)	(79 729)	(529 358)	(668 590)

Na dzień 30 czerwca 2018 roku Grupa nie zidentyfikowała aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

2017*			
w tys. zł	Klienci instytucjonalni	Klienci indywidualni	Razem
Stan na dzień 1 stycznia	(278 639)	(284 782)	(563 421)
Zwiększenia (z tytułu):			
utworzenie odpisów	(90 421)	(121 011)	(211 432)
Zmniejszenia (z tytułu):			
spisane należności w ciężar odpisów	26 214	13 470	39 684
odwrócenie odpisów (netto) na należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	1 390	-	1 390
rozwiązanie odpisów	45 925	53 885	99 810
sprzedaż wierzytelności	-	42 458	42 458
inne	3 287	441	3 728
Stan na dzień 31 grudnia	(292 244)	(295 539)	(587 783)

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Należności z tytułu leasingu finansowego

W IV kwartale 2016 roku podjęta została decyzja o zakupie przez Bank - od Handlowy Leasing Sp. z o.o. – pozostałego, pracującego portfela leasingowego. Wykonanie transakcji nastąpiło ze skutkiem na koniec I kwartału 2017 roku.

Produkty leasingowe pozostały w ofercie Banku i są oferowane w ramach tak zwanej ‘otwartej architektury’, tj. na podstawie współpracy Banku z podmiotami spoza Grupy.

Pozycja aktywów „Należności od klientów” zawiera następujące pozycje dotyczące należności od podmiotów sektora niefinansowego z tytułu leasingu finansowego:

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Należności (brutto) z tytułu leasingu finansowego	2 207	3 982
Odpisy z tytułu utraty wartości	(2 174)	(2 176)
Niezrealizowane przychody finansowe	-	-
Należności (netto) z tytułu leasingu finansowego	33	1 806

Przychody z tytułu umów leasingu finansowego prezentowane są w pozycji przychodów z tytułu odsetek.

18. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	410 629	371 401
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	202 410	195 497
Aktywo netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	208 219	175 904

Rezerwa i aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane są w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej po skompensowaniu.

19. Inne aktywa

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Rozrachunki międzybankowe	4 075	3 469
Rozliczenia z tytułu działalności maklerskiej	183 028	164 303
Przychody do otrzymania	56 012	53 131
Pożyczki dla pracowników z Funduszu Świadczeń Socjalnych	17 285	17 039
Dłużnicy różni	87 086	78 308
Rozliczenia międzyokresowe	18 691	9 198
Inne aktywa razem	366 177	325 448
w tym aktywa finansowe*	291 474	263 119

*Do aktywów finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Innych aktywów” z wyjątkiem pozycji „Przychody do otrzymania” oraz „Rozliczenia międzyokresowe”.

20. Aktywa trwale przeznaczone do zbycia

Zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia przedstawia się następująco:

w tys. zł	01.01. – 30.06. 2018	01.01. – 31.12. 2017
Stan na początek okresu	1 928	1 928
Zwiększenia:		
Przekwalifikowanie z rzeczowych aktywów trwałych	-	13 502
Zmniejszenia:		
Sprzedaż	(1 928)	(13 502)
Stan na koniec okresu	-	1 928

W pierwszej połowie 2018 roku Bank dokonał sprzedaży dwóch nieruchomości zaklasyfikowanych jako aktywa trwale przeznaczone do zbycia. Wartość zbywanych nieruchomości wynosiła 1 928 tys. zł., zaś wynik na sprzedaży (860) tys. zł.

W roku 2017 roku miało miejsce przekwalifikowanie z rzeczowych aktywów trwałych prawa użytkowania wieczystego nieruchomości wraz z własnością znajdujących się na niej i stanowiących własność Grupy naniesień o wartości 13 502 tys. zł w związku z zawarciem Umowy Warunkowej Sprzedaży w dniu 14 czerwca 2017 roku. W wyniku realizacji jedynego warunku Umowy, tj. w związku z nieskorzystaniem przez Prezydenta m.st. Warszawy z prawa pierwokupu nieruchomości, w dniu 19 lipca 2017 roku zawarta została Umowa Przeniesienia Praw, a w jej wyniku przeniesienie własności oraz zapłata ceny przez Nabywcę. Parametry transakcji: wartość w księgach brutto równa wartości netto wyniosła 13 502 tys. zł, cena sprzedaży netto 24 000 tys. zł, zaś wynik na transakcji 10 500 tys. zł.

21. Zobowiązania wobec banków

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Rachunki bieżące	1 451 221	1 108 689
Depozyty terminowe	310 318	248 373
Kredyty i pożyczki otrzymane	11 858	36 467
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	29 820	9 085
Inne zobowiązania, w tym:	264 533	165 762
depozyty zabezpieczające	257 491	163 769
Zobowiązania wobec banków razem	2 067 750	1 568 376

Zmiany stanu zobowiązań z tytułu kredytów otrzymanych przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł	01.01. – 30.06.2018	01.01. – 31.12.2017
Stan na dzień 1 stycznia	36 467	128 026
Zwiększenia (z tytułu):		
kredyty i pożyczki otrzymane	-	31 292
odsetki od kredytów i pożyczek otrzymanych	133	504
różnice kursowe	703	-
Zmniejszenia (z tytułu):		
splata kredytów i pożyczek	(25 393)	(118 861)
splata odsetek	(52)	(407)

<i>w tys. zł</i>	01.01 – 30.06.2018	01.01 – 31.12.2017
różnice kursowe	-	(4 087)
Stan koniec okresu	11 858	36 467

22. Zobowiązania wobec klientów

<i>w tys. zł</i>	30.06.2018	31.12.2017
Depozyty podmiotów sektora finansowego		
Rachunki bieżące	581 794	531 361
Depozyty terminowe	5 804 665	4 321 787
	6 386 459	4 853 148
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego		
Rachunki bieżące, z tego:	20 144 130	22 129 625
klientów instytucjonalnych	10 282 354	10 766 475
klientów indywidualnych	8 815 400	8 536 410
jednostek budżetowych	1 046 376	2 826 740
Depozyty terminowe, z tego:	5 686 512	4 962 380
klientów instytucjonalnych	2 930 484	3 053 104
klientów indywidualnych	2 185 910	1 812 310
jednostek budżetowych	570 118	96 966
	25 830 642	27 092 005
Depozyty razem	32 217 101	31 945 153
Pozostałe zobowiązania		
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	29 049	-
Inne zobowiązania, w tym:	253 471	191 545
zobowiązania z tytułu kaucji	142 881	112 611
depozyty zabezpieczające	63 008	40 671
Pozostałe zobowiązania razem	282 520	191 545
Zobowiązań wobec klientów razem	32 499 621	32 136 698

23. Inne zobowiązania

<i>w tys. zł</i>	30.06.2018	31.12.2017
Fundusz Świadczeń Socjalnych	42 114	37 590
Rozrachunki międzybankowe	193 164	293 405
Rozrachunki międzysystemowe	437	4 728
Rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	61 753	-
Rozliczenia z tytułu działalności maklerskiej	169 652	133 140
Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS	57 161	20 857
Wierzyciele różni	287 161	172 434
Rozliczenia międzyokresowe kosztów:	303 721	237 601
koszty do zapłacenia z tytułu zobowiązań wobec pracowników	80 731	85 454
rezerwa na odprawy emerytalne	52 942	51 769
koszty usług IT i wsparcia operacji bankowych	34 421	29 449
koszty usług doradczych i wsparcia biznesu	22 081	9 273
inne koszty do zapłacenia	113 546	61 656
Przychody przyszłych okresów	19 018	19 838
Inne zobowiązania razem	1 134 181	919 593
w tym zobowiązania finansowe*	1 058 002	878 898

* Do zobowiązań finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Innych zobowiązań” z wyjątkiem pozycji „Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS” oraz „Przychody przyszłych okresów”.

24. Aktywa i zobowiązania finansowe według terminów wymagalności/zapadalności

Na dzień 30 czerwca 2018 roku

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Należności od banków (brutto)	14	965 179	456 202	-	-	508 977	-
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu							
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	15	2 282 192	200 381	-	3 066	1 707 352	371 393
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody							
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	16	15 708 747	-	-	122 978	12 650 353	2 935 416
Należności od klientów (brutto)							
Należności od podmiotów sektora finansowego	17	2 139 300	427 374	-	1 111 926	600 000	-
Należności od podmiotów sektora niefinansowego	17	19 559 170	7 007 954	1 512 227	2 679 544	6 205 407	2 154 038
Zobowiązania wobec banków	21	2 067 750	2 036 837	8 205	22 615	56	37
Zobowiązania wobec klientów							
Zobowiązania wobec podmiotów sektora finansowego	22	6 475 433	5 993 257	432 106	50 049	-	21
Zobowiązania wobec podmiotów sektora niefinansowego	22	26 024 188	24 695 365	954 522	357 349	16 899	53

Na dzień 31 grudnia 2017 roku*

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Należności od banków (brutto)	14	837 885	569 301	1 044	-	267 540	-
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu							
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	15	1 143 908	3 037	-	30 104	624 158	486 609
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży							
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	16	17 439 439	1 399 713	-	-	11 589 050	4 450 676
Należności od klientów (brutto)							
Należności od podmiotów sektora finansowego	17	2 012 490	431 822	-	80 668	1 500 000	-
Należności od podmiotów sektora niefinansowego	17	18 424 326	6 539 253	1 586 970	1 402 874	6 833 854	2 061 375
Zobowiązania wobec banków	21	1 568 376	1 512 790	6 635	42 594	6 314	43
Zobowiązania wobec klientów							
Zobowiązania wobec podmiotów sektora finansowego	22	4 890 736	4 711 398	174 350	4 957	12	19
Zobowiązania wobec podmiotów sektora niefinansowego	22	27 245 962	26 126 664	729 103	358 935	31 207	53

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

25. Ujawnienia dotyczące instrumentów finansowych

Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniższa tabela przedstawia wartość godziwą aktywów i zobowiązań finansowych wykazywanych według zamortyzowanego kosztu w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

w tys. zł		30.06.2018		31.12.2017*	
	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
Aktywa					
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym		509 566	509 566	462 126	462 126
Należności od banków	14	961 204	961 198	836 774	836 774
Należności od klientów	17	21 029 880	21 057 602	19 849 033	19 809 377
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec banków	21	2 067 750	2 067 766	1 568 376	1 568 474
Zobowiązania wobec klientów	22	32 499 621	32 498 379	32 136 698	32 135 871

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Metody wyceny i założenia przyjęte dla celów wyceny w wartości godziwej

Wartości godziwe aktywów i zobowiązań finansowych oblicza się następująco:

- Wartość godziwą instrumentów pochodnych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując techniki wyceny. Jeżeli do ustalenia wartości godziwej stosuje się techniki wyceny, metody te są okresowo oceniane i weryfikowane. Wszystkie modele są testowane i zatwierdzane przed użyciem. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, chociaż w pewnych obszarach kierownictwo jednostki musi korzystać z oszacowań. Zmiany założeń dotyczących szacowanych czynników mogą mieć wpływ na wykazywane wartości godziwe instrumentów finansowych.
Grupa stosuje następujące metody wyceny w stosunku do poszczególnych typów instrumentów pochodnych:
 - do wyceny terminowych transakcji walutowych stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
 - do wyceny transakcji opcyjnych wykorzystywane są rynkowe modele wyceny opcji,
 - do wyceny transakcji na stopy procentowe stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
 - do wyceny transakcji futures stosuje się bieżące notowania rynkowe.
- Do wyceny transakcji na papierach wartościowych stosuje się bieżące notowania rynkowe lub w przypadku braku notowań, odpowiednie modele oparte na krzywych dyskontowych i forwardowych, z uwzględnieniem wartości spreadu kredytowego jeżeli istnieje taka konieczność.
- Wartości godziwe innych aktywów i zobowiązań finansowych (z wyjątkiem wyżej opisanych), określa się zgodnie z ogólnie przyjętymi modelami wyceny w oparciu o analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych, z uwzględnieniem zmian rynkowych stóp procentowych, jak i zmian marż dla danego okresu sprawozdawczego.

Wartość godziwa ujęta w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej

W zależności od stosowanej metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów/zobowiązań finansowych klasyfikuje się do następujących kategorii:

- poziom I: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny pochodzące z aktywnego rynku, na którym dostępne są regularne kwotowania i obroty.
Do rynku aktywnego możemy zaliczyć notowania giełdowe, brokerskie oraz notowania w systemach typu serwisy cenowe takie jak Reuters i Bloomberg, które reprezentują faktyczne transakcje rynkowe zawierane na warunkach rynkowych. Do poziomu pierwszego zaliczamy przede wszystkim papiery wartościowe przeznaczone do obrotu lub wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
- poziom II: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o modele oparte na danych wejściowych pochodzących z aktywnego rynku i prezentowane w systemach Reuters lub Bloomberg i w zależności od instrumentów finansowych stosowane są następujące szczegółowe techniki wycen:
 - notowane ceny rynkowe dla danego instrumentu lub notowane ceny rynkowe dla instrumentu alternatywnego,
 - wartość godziwą swapów na stopę procentową oraz terminowych kontraktów walutowych oblicza się jako wartość bieżącą przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o rynkowe krzywe dochodowości oraz aktualne kursy fixing NBP w przypadku instrumentów walutowych,
 - inne techniki, takie jak krzywe dochodowości oparte na cenach alternatywnych dla danego instrumentu finansowego,
- poziom III: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny wykorzystujące istotne parametry niepochodzące z rynku.

Poniższe tabele przedstawiają wartości bilansowe instrumentów finansowych prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej usystematyzowane według powyższych kategorii.

Na dzień 30 czerwca 2018 roku

w tys. zł	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe					
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	15	2 091 876	1 440 712	-	3 532 588
instrumenty pochodne		79	1 240 719	-	1 240 798
dłużne papiery wartościowe		2 082 199	199 993	-	2 282 192
instrumenty kapitałowe		9 598	-	-	9 598
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody*	16	15 673 966	34 781	-	15 708 747
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat**		1 025	-	48 012	49 037
Zobowiązania finansowe					
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	15	79 347	1 539 221	-	1 618 568
krótka sprzedaż papierów wartościowych		78 891	-	-	78 891
instrumenty pochodne		456	1 539 221	-	1 539 677

*Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

**Odpowiada pozycji 'Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku*

w tys. zł	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe					
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	15	1 161 980	1 017 945	-	2 179 925
instrumenty pochodne		188	1 017 944	-	1 018 132
dłużne papiery wartościowe		1 143 907	1	-	1 143 908
instrumenty kapitałowe		17 885	-	-	17 885
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	16	16 007 151	1 432 288	-	17 439 439
Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży		1 316	-	23 062	24 378
Zobowiązania finansowe					
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	15	2 249	1 350 966	-	1 353 215
krótka sprzedaż papierów wartościowych		2 184	-	-	2 184
instrumenty pochodne		65	1 350 966	-	1 351 031
Pochodne instrumenty zabezpieczające		-	50 191	-	50 191

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Na dzień 30 czerwca 2018 roku kwota aktywów finansowych klasyfikowanych do poziomu III obejmuje wartość udziału w spółce Visa Inc. w wysokości 28 791 tys. zł oraz wartość innych udziałów mniejszościowych w wysokości 19 221 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku kwota aktywów finansowych klasyfikowanych do poziomu III obejmuje wartość udziału w spółce Visa Inc. w wysokości 23 062 tys. zł

Sposób oszacowania wartości godziwej akcji Visa Inc. uwzględnia wartość akcji Visa Inc. oraz korekty wynikające ze sporów (bieżących lub potencjalnych), których stroną byłaby Visa lub Bank. Udziały mniejszościowe w spółkach Biuro Informacji Kredytowej S.A. oraz Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. wyceniane zostały do wartości godziwej na podstawie wartości księgowej aktywów netto na podstawie sprawozdań finansowych Spółek.

Według założeń strategicznych Grupy, zakłada się stopniową redukcję posiadanych zaangażowań kapitałowych, z wyjątkiem wybranych zaangażowań strategicznych w tzw. spółkach infrastrukturalnych prowadzących działalność na rzecz sektora finansowego. Poszczególne podmioty będą sprzedawane w najbardziej dogodnym momencie wynikającym z uwarunkowań rynkowych.

Zmiany aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej określonej z wykorzystaniem istotnych parametrów niepochodzących z rynku przedstawia poniższa tabela:

		01.01.-30.06.2018
		Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
w tys. zł		
Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku		23 062
Reklasyfikacja/ korekta z tytułu zastosowania MSSF 9		18 186
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku		41 248
Aktualizacja wyceny		6 764
Stan na koniec okresu		48 012
		01.01.-31.12.2017*
		Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
		Inwestycje kapitałowe
w tys. zł		
Stan na dzień 1 stycznia 2017 roku		18 965
Aktualizacja wyceny		4 097
Stan na koniec okresu		23 062

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa zastosowała MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystała z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

W I półroczu 2018 roku Grupa nie dokonywała transferu pomiędzy poziomami wartości godziwej instrumentów finansowych ze względu na stosowaną metodę ustalania wartości godziwej.

W I półroczu 2018 roku Grupa nie dokonywała zmian w zasadach klasyfikacji instrumentów finansowych (prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej) do poszczególnych kategorii odzwierciedlających stosowaną metodę ustalania wartości godziwej (poziom I, poziom II i poziom III).

W tym samym okresie Grupa nie dokonywała zmian w klasyfikacji aktywów finansowych w wyniku zmiany przeznaczenia bądź wykorzystania aktywa.

W I półroczu 2018 roku nie wystąpiły również istotne zmiany warunków prowadzenia działalności i sytuacji gospodarczej, które mogłyby wpłynąć na wartość godziwą aktywów finansowych i zobowiązań finansowych Grupy, niezależnie od tego, czy te aktywa i zobowiązania są ujęte w wartości godziwej, czy po koszcie zamortyzowanym.

Na dzień 30 czerwca 2018 roku nie odnotowano istotnej zmiany wartości godziwej instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela wycenianych według wartości godziwej w stosunku do końca 2017 roku, natomiast wzrost wielkości tego portfela wynikał przede wszystkim ze zwiększenia w I półroczu 2018 roku portfela papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu.

26. Wynik z tytułu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu

Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” będących wynikiem wejścia w życie MSSF 9 Grupa zobligowana jest do ujawnienia wyniku z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów finansowych. W Grupie na wynik ten składają się następujące pozycje:

w tys. zł	01.01 – 30.06.2018	01.01 – 30.06.2017
Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	79 193	15 861
Wynik z tytułu aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu (prezentacja w Skonsolidowanym rachunku zysków i strat jako element przychodów z tytułu odsetek)	14 175	n/d
	93 368	n/d

Wynik z tytułu wyłączenia z bilansu składników aktywów finansowych ujawniany w niniejszej nocie wynika z wystąpienia zdarzeń i realizacji kryteriów opisanych w nocie 3, w sekcji „Ujmowanie i wyłączenie z bilansu oraz nieistotne modyfikacje”. W szczególności w odniesieniu do aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu wynik generowany jest w związku z realizacją istotnych modyfikacji, natomiast w przypadku inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody w związku z ich sprzedażą. W skonsolidowanym rachunku zysków i strat wyniki te ujmowane są odpowiednio w pozycjach „Przychody z tytułu odsetek” (analogicznie ujmowane były przed wdrożeniem MSSF 9) oraz w pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (przed wdrożeniem MSSF 9 w pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży”).

27. Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej w celu zabezpieczenia zmian wartości godziwej instrumentów dłużnych o stałej stopie procentowej zaklasyfikowanych do portfela aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przed ryzykiem wynikającym ze zmiany stóp procentowych.

Instrumentami zabezpieczającymi są transakcje Interest Rate Swap, denominowane w tej samej walucie co instrumenty zabezpieczane, w których Grupa otrzymuje zmienne przepływy, a płaci stałe.

Wynik z tytułu zmiany wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej w zakresie zabezpieczanego ryzyka odnoszony jest do wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Pozostała część zmiany wyceny do wartości godziwej aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej ujmowana jest w pozostałych całkowitych dochodach. Przychody odsetkowe od dłużnych papierów wartościowych ujmowane są w wyniku odsetkowym.

Zmiana wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w wyniku na rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Odsetki od instrumentów pochodnych desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej ujmowane są w wyniku odsetkowym.

Na dzień 30 czerwca 2018 r., Grupa nie posiadała aktywnych relacji zabezpieczających. Skumulowana kwota korekt zabezpieczenia wartości godziwej pozostających w sprawozdaniu z sytuacji finansowej dla wszystkich pozycji zabezpieczanych, w przypadku których zaprzestano dokonywania korekt o zyski i straty z tytułu zabezpieczania wartości godziwej na dzień 30 czerwca 2018 roku wynosiła (45 576) tys. zł.

28. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017	30.06.2017
Stan środków pieniężnych:			
Środki pieniężne w kasie	376 028	431 574	405 298
Rachunek bieżący nostro w Banku Centralnym	133 015	29 031	63 708

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017	30.06.2017
Rachunki bieżące w innych bankach (nostro, przekroczenia sald na rachunkach loro)	49 938	53 980	108 092
	558 981	514 585	577 098

29. Sezonowość lub cykliczność działalności

W działalności Grupy nie występują istotne zjawiska podlegające wahaniom sezonowym lub mające charakter cykliczny.

30. Emisje, wykup i spłaty nie udziałowych i kapitałowych papierów wartościowych

W I półroczu 2018 roku nie dokonano emisji dłużnych i kapitałowych papierów wartościowych oraz ich wykupu bądź spłaty.

31. Wyplacone (lub zadeklarowane) dywidendy

Dywidendy wypłacone za 2017 rok

W dniu 8 czerwca 2018 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Handlowego w Warszawie S.A. (dalej jako WZ) podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto za 2017 rok, w tym postanowiło przeznaczyć na wypłatę dywidendy kwotę 537 010 956,00 zł. Dywidenda ma charakter pieniężny. Kwota dywidendy przypadająca na jedną akcję wynosi 4 złote 11 groszy. Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 130 659 600 sztuk.

Jednocześnie WZ postanowiło określić termin ustalenia prawa do dywidendy na dzień 18 czerwca 2018 roku (dzień dywidendy) oraz termin wypłaty dywidendy na dzień 25 czerwca 2018 roku (termin wypłaty dywidendy).

Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego przez Zarząd Banku dywidenda została wypłacona.

32. Zmiany w strukturze Grupy Kapitałowej Banku

W I półroczu 2018 roku struktura Grupy nie uległa zmianie, w tym w wyniku połączenia jednostek, przejęcia lub sprzedaży jednostek zależnych, inwestycji długoterminowych, podziału, restrukturyzacji i zaniechania działalności.

33. Zmiany udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych

Zestawienie udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych na dzień 30 czerwca 2018 roku i zmiany w stosunku do końca 2017 roku przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	Wg stanu na dzień		Zmiana	
	30.06.2018	31.12.2017	tys. zł	%
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone				
Akredytywy	180 865	167 983	12 882	7,7%
Gwarancje i poręczenia udzielone	2 476 441	2 312 023	164 418	7,1%
Linie kredytowe udzielone	14 337 696	14 292 534	45 162	0,3%
Pozostałe zobowiązania o charakterze gwarancyjnym	45 362	43 942	1 420	3,2%
	17 040 364	16 816 482	223 882	1,3%
Akredytywy według kategorii				
Akredytywy importowe wystawione	180 865	148 607	32 258	21,7%
Akredytywy eksportowe potwierdzone	-	19 376	(19 376)	(100,0%)
	180 865	167 983	12 882	7,7%

Na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone przez Grupę tworzone są rezerwy. Na dzień 30 czerwca 2018 roku kwota utworzonych rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne wynosiła 33 522 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 12 789 tys. zł.).

Gwarancje udzielone obejmują gwarancje spłaty kredytu za zleceniodawcę, inne gwarancje zapłaty, gwarancje zwrotu zaliczki, gwarancje należytego wykonania kontraktu, gwarancje przetargowe oraz poręczenia wekslowe.

w tys. zł	Wg stanu na dzień		Zmiana	
	30.06.2018	31.12.2017	tys. zł	%
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne otrzymane				
Finansowe	-	-	-	-
Gwarancyjne	19 212 636	18 142 380	1 070 256	5,9%
	19 212 636	18 142 380	1 070 256	5,9%

34. Informacja o akcjonariuszach

Poniższa tabela przedstawia akcjonariuszy posiadających na dzień 30 czerwca 2018 roku i na dzień przekazania niniejszego skonsolidowanego raportu półrocznego za I półrocze 2018 roku bezpośrednio lub pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu lub co najmniej 5% kapitału zakładowego Banku:

	Wartość akcji (w tys. zł)	Liczba akcji	Akcje %	Liczba głosów na WZ	Głosy w WZ %
Citibank Overseas Investment Corporation, USA	391 979	97 994 700	75,0	97 994 700	75,0
Pozostali akcjonariusze	130 659	32 664 900	25,0	32 664 900	25,0
	522 638	130 659 600	100,0	130 659 600	100,0

W ciągu I półrocza 2018 roku oraz w okresie od przekazania poprzedniego okresowego raportu kwartalnego za I kwartał 2018 roku do dnia przekazania niniejszego skonsolidowanego raportu półrocznego za I półrocze 2018 roku struktura własności znacznych pakietów akcji Banku nie uległa zmianie.

35. Informacja o toczących się postępowaniach sądowych

W I półroczu 2018 roku nie toczyło się przed sądem, organem administracji publicznej lub organem właściwym dla postępowania arbitrażowego postępowanie dotyczące wierzytelności lub zobowiązań Banku lub spółki zależnej od Banku, którego wartość stanowiłaby co najmniej 10% kapitałów własnych Banku.

Łączna wartość wszystkich toczących się postępowani sądowych z udziałem Banku i spółek zależnych od Banku dotyczących wierzytelności w I półroczu 2018 roku nie przekroczyła 10% kapitałów własnych Banku.

Łączna wartość zobowiązań Banku i spółek zależnych od Banku z tytułu postępowani sądowych w zakresie zobowiązań w I półroczu 2018 roku nie przekroczyła 10% kapitałów własnych Banku.

Na wierzytelności będące przedmiotem postępowani sądowych Grupa, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dokonuje odpowiednich odpisów z tytułu utraty wartości.

W przypadku postępowani sądowych wiążących się z ryzykiem wypływu środków z tytułu wypełnienia zobowiązania przez Grupę utworzone są odpowiednie rezerwy.

Według stanu na dzień 30 czerwca 2018 roku Bank był między innymi stroną 18 postępowani sądowych, które nie zostały prawomocnie zakończone, związanych z terminowymi operacjami finansowymi, przy czym w 11 sprawach Bank występował jako pozwany, zaś w 7 jako powód. Dodatkowo w tym czasie toczyło się jedno postępowanie kasacyjne w sprawie prawomocnie rozstrzygniętej na korzyść Banku (Bank występował w roli pozwanego). Żądania i zarzuty w poszczególnych sprawach przeciwko Bankowi oparte są na różnych podstawach prawnych. Przedmiot sporu dotyczy w szczególności ważności zawartych terminowych operacji finansowych oraz wymagalności zobowiązań klienta z nich wynikających wobec Banku, a także potencjalnych roszczeń związanych z ich ewentualnym unieważnieniem przez sąd. Klienci starają się uniemożliwić Bankowi dochodzenie należności wynikających z terminowych operacji finansowych, kwestionują zobowiązania wobec Banku, podważają ważność zawartych umów, a także w niektórych przypadkach żądają zapłaty od Banku.

Bank był stroną postępowania wszczętego przez Prezesa UOKiK przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard i jednym z adresatów decyzji Prezesa UOKiK w tej sprawie. Postępowanie to dotyczyło praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu rynku przedsiębiorcom nie należącym do związków emitentów kart płatniczych, przeciw którym wszczęte zostało przedmiotowe postępowanie. Decyzja Prezesa UOKiK była przedmiotem rozważań w postępowaniach odwoławczych. W dniu 22 kwietnia 2010 roku Sąd Apelacyjny uchylił w całości wyrok SOKiK, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji. W dniu 21 listopada 2013 roku SOKiK wydał wyrok, na podstawie którego zmodyfikował karę nałożoną na Bank i ustalił jej wysokość na kwotę 1 775 720 zł. W dniu 6 października 2015 roku Sąd Apelacyjny ponownie zmienił zaskarżony wyrok SOKiK oddalając wszystkie odwołania od decyzji Prezesa UOKiK, również w zakresie modyfikacji nałożonych na banki kar, na skutek czego została przywrócona pierwotnie nałożona na Bank kara w kwocie 10 228 470 zł. Na skutek wniesionej przez Bank skargi kasacyjnej w dniu 25 października 2017 r. roku Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego, a sprawa została przekazana Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozpoczęło się ponownie postępowanie apelacyjne. Kolejna rozprawa została wyznaczona na dzień 24 października 2018 r. W pierwszym kwartale 2018 r. Bank otrzymał zwrot kary, który został ujęty w

rachunku zysków i strat.

Z tytułu spraw sądowych zakończonych prawomocnym wyrokiem w I półroczu 2018 roku nie wystąpiły istotne rozliczenia.

36. Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym

w tys. zł	30.06.2018		31.12.2017	
	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku
Kredyty udzielone	176	72	174	48
Depozyty				
Rachunki bieżące	9 172	2 703	9 246	3 508
Depozyty terminowe	6 022	-	7 935	450
	15 194	2 703	17 181	3 958

Na dzień 30 czerwca 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku nie zawierano transakcji gwarancji i poręczeń z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku.

Wszystkie transakcje Grupy z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku zawierane są na warunkach rynkowych.

Z zakresu stosunku pracy, spośród umów o pracę zawartych między Bankiem, a członkami Zarządu Banku, wyłącznie w przypadku jednego Członka Zarządu jego umowa o pracę zawiera postanowienie mówiące o odszkodowaniu pieniężnym w wypadku jej rozwiązania za wypowiedzeniem.

Każdego z członków Zarządu Banku obowiązuje zawarta z Bankiem odrębna umowa o zakazie konkurencji. Zgodnie z jej zapisami, w przypadku rozwiązania stosunku pracy z Bankiem, w okresie 12 miesięcy (w przypadku jednego Członka Zarządu przez 6 miesięcy) od dnia rozwiązania umowy o pracę, członek Zarządu jest zobowiązany powstrzymać się od zajmowania działalności konkurencyjną wobec Banku. Z tytułu powyższego ograniczenia Bank będzie zobowiązany do wypłaty Członkowi Zarządu odszkodowania.

37. Jednostki powiązane

Transakcje z jednostkami powiązanymi

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation, podmiot zależny od Citibank N.A., który jest jednostką dominującą najwyższego szczebla.

W ramach prowadzonej działalności biznesowej, podmioty Grupy zawierają transakcje z jednostkami powiązanymi, a w szczególności z jednostkami wchodzącymi w skład Citigroup Inc.

Transakcje z jednostkami powiązanymi wynikają z bieżącej działalności Grupy i obejmują głównie kredyty, depozyty, gwarancje, transakcje pochodnymi instrumentami finansowymi.

Poza transakcjami opisanymi w niniejszym rozdziale, we wskazanym okresie ani Bank, ani jednostki zależne od Banku nie dokonały innych transakcji z podmiotami powiązanymi, które pojedynczo lub łącznie były istotne. Żadna z transakcji z podmiotami powiązanymi nie została zawarta na innych warunkach niż warunki rynkowe.

Transakcje z jednostkami Citigroup Inc.

Należności i zobowiązania wobec jednostek Citigroup Inc. przedstawiają się następująco:

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Należności, w tym:	502 244	361 827
Lokaty	-	-
Zobowiązania, w tym:	1 412 578	1 078 905
Depozyty*	286 615	254 814
Kredyty otrzymane	-	-
Wycena bilansowa transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi		
Aktywa przeznaczone do obrotu	594 502	446 178
Zobowiązania przeznaczone do obrotu	875 976	716 669
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających	-	17 507

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Zobowiązania warunkowe udzielone	466 270	373 018
Zobowiązania warunkowe otrzymane	49 903	71 587
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych (zobowiązania udzielone/otrzymane), z tego:	55 531 627	40 741 781
Instrumenty stopy procentowej	28 862 578	25 946 494
Instrumenty walutowe	25 564 440	14 591 578
Transakcje na papierach wartościowych	1 018 317	100 674
Transakcje związane z towarami	86 292	103 035

*w tym depozyty jednostki dominującej w kwocie 9 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 7 tys. zł)

w tys. zł	01.01. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2017
Przychody z tytułu odsetek i prowizji*	19 372	30 884
Koszty z tytułu odsetek i prowizji*	16 662	19 833
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	80 560	99 396
Pozostałe przychody operacyjne	3 376	3 764

*w tym przychody z tytułu odsetek i prowizji w kwocie 800 tys. zł. (za I półrocze 2017 roku: 734 tys. zł) oraz koszty z tytułu odsetek i prowizji w kwocie 2 tys. zł (za I półrocze 2017 roku: 0. tys. zł) dotyczą jednostki dominującej

Grupa osiąga dochody oraz ponosi koszty z tytułu transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z jednostkami Citigroup Inc. w celu zabezpieczenia ryzyka rynkowego. Są to transakcje przeciwstawne (back to back) do transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z pozostałymi klientami Grupy oraz domykające pozycję własną Grupy, związaną z ryzykiem zmiany parametru rynkowego (stopa procentowa, FX), przy czym element stały, jak np. marża nie jest domykany w związku z nie generowaniem ryzyka na tych transakcjach. Na dzień 30 czerwca 2018 roku wycena bilansowa netto transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi wynosiła (281 474) tys. zł (31 grudnia 2017 roku: (287 998) tys. zł). Okresowo Bank przeprowadza kompresję portfeli transakcji na instrumentach pochodnych, będącą jedną z technik ograniczania ryzyka takich transakcji, zalecanych przez Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji oraz rozporządzenia wykonawcze (Rozporządzenie EMIR). Dotyczy to w szczególności portfeli przekraczających 500 transakcji na instrumentach pochodnych, zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia EMIR.

Ponadto Grupa ponosi koszty i uzyskuje przychody z tytułu zawartych pomiędzy jednostkami Citigroup Inc. i Grupą umów dotyczących wzajemnie świadczonych usług.

Koszty poniesione i naliczone (uwzględniające odzwierciedlony w kosztach Grupy podatek VAT) w I półroczu 2018 roku, z tytułu zawartych umów, dotyczyły w szczególności kosztów z tytułu świadczenia na rzecz Grupy usług związanych z utrzymaniem i wsparciem bankowych systemów informatycznych oraz wsparciem doradczym i ujmowane są w kosztach działania i kosztach ogólnego zarządu; przychody dotyczyły w szczególności świadczenia przez Grupę na rzecz tych jednostek usług związanych z przetwarzaniem danych i prezentowane są w pozostałych przychodach operacyjnych.

W I półroczu 2018 roku miała miejsce kapitalizacja nakładów inwestycyjnych związanych z pracami nad modyfikacją funkcjonalności systemów informatycznych Banku. Łączna kwota płatności na rzecz podmiotów Citigroup Inc. z tego tytułu wyniosła 484 tys. zł (w 2017 roku: 79 805 tys. zł).

38. Inne istotne informacje

Zmiany osobowe w organach Banku

W dniu 29 stycznia 2018 roku, Pan Witold Zieliński złożył rezygnację z funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku.

W dniu 1 marca 2018 roku rezygnację z funkcji Członka Zarządu Banku złożył Pan Czesław Piasek.

Z dniem 21 marca 2018 roku Rada Nadzorcza Banku powołała do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na trzyletnią kadencję Panią Natalię Bożek.

39. Znaczące zdarzenia po dniu bilansowym nieujęte w sprawozdaniu finansowym

Po dniu 30 czerwca 2018 roku nie wystąpiły zdarzenia, nieujęte w tym sprawozdaniu finansowym, mogące w znaczący sposób wpłynąć na wyniki Grupy.

podpisy Członków Zarządu

22.08.2018 roku Data	Sławomir S. Sikora Imię i nazwisko	Prezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
22.08.2018 roku Data	Natalia Bożek Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
22.08.2018 roku Data	Maciej Kropidłowski Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
22.08.2018 roku Data	David Mouillé Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
22.08.2018 roku Data	Barbara Sobala Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
22.08.2018 roku Data	Katarzyna Majewska Imię i nazwisko	Członek Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis